

شرایط عمومی پیمان؛ بررسی ۲۵ مورد از انواع شرایط عمومی پیمان و کاربردهای آنها

گروه صنعتی
سبزسازه**مقدمه**

هنگامی که سخن از شرایط عمومی پیمان می‌شود ذهن همه ما ناخودآگاه به سمت **نشریه شماره ۴۳۱۱** می‌رود؛ این در حالی است که نشریه شماره ۴۳۱۱ تنها یکی از مجموعه شرایط عمومی پیمان‌های مختلفی است که منتشر شده است. از سال‌های پیش تاکنون شرایط عمومی پیمان‌های متفاوتی از سوی سازمان برنامه‌وبودجه کشور ابلاغ شده‌اند که تا امروزه برخی از آنها دستخوش ویرایش شده‌اند.

ما در این مقاله جامع به معرفی ۲۵ مورد از انواع شرایط عمومی پیمان‌ها می‌پردازیم، آن‌ها را از لحاظ تعداد ماده و نوع گروه مقایسه کرده و محدوده کاربرد هر یک را مشخص می‌کنیم. در نهایت به معرفی شرایط عمومی پیمان بین‌المللی و مقایسه آن با شرایط عمومی پیمان ایران (نشریه ۴۳۱۱) می‌پردازیم. اما پیش از شروع بحث، پیشنهاد می‌کنیم حتماً به فایل صوتی زیر گوش دهید تا آمادگی ذهنی بالاتری در خصوص **امور پیمان و قراردادهای** داشته باشید.

دانلود فایل صوتی شرایط عمومی پیمان

نام مقاله: شرایط عمومی پیمان؛ بررسی ۲۵ مورد از انواع شرایط عمومی پیمان و کاربردهای آنها
 نویسنده: مهندس رضا حیدری کوچی
 ناظر علمی: مهندس امیرحسین امیری
 ناشر: سبزسازه
 نسخه: بیست و هفتم مردادماه ۱۴۰۰

نشانی دفتر مرکزی: تهران، خیابان مطهری، خیابان ملایری پور غربی،
 پلاک ۱۰۲، طبقه ۵، واحد ۱۳

نشانی دفتر آموزش: بیرجند، پاسداران ۳۵، بلوک ۲، واحد ۸

تلفن: ۰۵۶۳۲۰۴۴۴۴۰

کد پستی: ۹۱۳۵۱۱۴۸۸۴

پرسش و پاسخ درباره این کتاب:

<https://sabzsaze.com/general-terms-of-contracts>

حق چاپ و نشر محفوظ و مخصوص ناشر می‌باشد. لذا هرگونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب بدون ذکر نام سبزسازه ممنوع بوده، شرعاً حرام است و پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب

صفحه

۱	فلسفه و علت پیدایش شرایط عمومی پیمان.....	۴
۲	محتوای شرایط عمومی پیمان.....	۴
۳	شرایط خصوصی پیمان.....	۵
۴	شرایط عمومی پیمان در پیمان‌های دولتی و خصوصی.....	۶
۵	قرارداد همسان و ناهمسان.....	۷
۱.۵	شرح ماهیت قراردادهای همسان.....	۷
۲.۵	قراردادهای همسان وزارت نفت.....	۸
۶	انواع شرایط عمومی پیمان.....	۱۰
۱.۶	شرایط عمومی پیمان‌های متعارف، سرجمع و تجمیعی (نشریه ۴۳۱۱).....	۱۱
۲.۶	شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (EPC).....	۱۵
۳.۶	شرایط عمومی پیمان‌های همسان طرح و ساخت غیرصنعتی (DB).....	۱۷
۴.۶	شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات به صورت توأم (EP) برای کارهای صنعتی.....	۲۰
۵.۶	شرایط عمومی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (PC)، برای کارهای صنعتی.....	۲۲
۶.۶	شرایط عمومی قرارداد همسان خرید تجهیزات (P) برای خریدهای خارجی.....	۲۳
۷.۶	شرایط عمومی پیمان‌های ساختمان و نصب (C) برای تأسیسات صنعتی و زیربنایی.....	۲۴
۸.۶	شرایط عمومی پیمان‌های ساختمانی به صورت سرجمع مترمربع زیربنا.....	۲۵
۹.۶	شرایط عمومی پیمان سرجمع اجرای کارهای رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه‌آهن.....	۲۹
۱۰.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره.....	۳۰
۱۱.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای مشاوره پژوهشی.....	۳۱
۱۲.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح.....	۳۲
۱۳.۶	شرایط عمومی همسان قرارداد خدمات مهندسی ارزش.....	۳۳
۱۴.۶	شرایط عمومی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول.....	۳۴
۱۵.۶	شرایط عمومی قراردادهای خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی.....	۳۵
۱۶.۶	شرایط عمومی قراردادهای خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح.....	۳۶
۱۷.۶	شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه‌برداری.....	۳۷
۱۸.۶	شرایط عمومی پیمان کارهای ابنیه صنعت نفت به روش فهرست‌بها.....	۴۰
۱۹.۶	شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) اختصاصی صنعت نفت.....	۴۱
۲۰.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره در صنعت نفت.....	۴۲
۲۱.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات پژوهشی در صنعت نفت.....	۴۴
۲۲.۶	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح در صنعت نفت.....	۴۶
۲۳.۶	شرایط عمومی پیمان‌های تعمیرات اساسی پالایشگاه‌ها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت.....	۴۸
۲۴.۶	شرایط عمومی پیمان‌های شرکت ملی گاز ایران.....	۵۰
۲۵.۶	شرایط عمومی قراردادهای بالادستی نفت و گاز.....	۵۱
۷	شرایط عمومی پیمان‌های بین‌المللی.....	۵۲
۱.۷	فیدیک چیست.....	۵۲

۵۳	تاریخچه فیدیک	۱.۱.۷
۵۳	بخش‌های قرارداد فیدیک	۲.۱.۷
۵۴	اهداف فیدیک	۳.۱.۷
۵۴	ویژگی‌های فیدیک	۴.۱.۷
۵۴	فیدیک در ایران	۵.۱.۷
۵۵	ارتباط قراردادهای فیدیک با قراردادهای پیمانکاری در ایران	۶.۱.۷
۵۵	کاربرد رنگ‌های مختلف کتاب‌های فیدیک	۷.۱.۷
۶۴	مقایسه کلی شرایط عمومی ایران و فیدیک	۸
۶۵	مقایسه تعاریف و کلیات شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک	۱.۸
۶۵	مقایسه تعهدات پیمانکار در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک	۲.۸
۶۷	مقایسه تعهدات کارفرما در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک	۳.۸
۶۸	مقایسه تضامین و پرداخت‌ها در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک	۴.۸
۶۹	مقایسه فصل پنجم شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک	۵.۸
۷۰	درس‌هایی از فیدیک برای اصلاح شرایط عمومی پیمان ایران	۶.۸
۷۱	منابع	۹

۱ فلسفه و علت پیدایش شرایط عمومی پیمان

گاهی ممکن است شروط و توافقاتی که در مورد انواع عقود مطرح می‌شوند و مورد نیاز هستند، طولانی و پیچیده شوند. پروژه‌های عمرانی و قراردادهای پیمانکاری از این دسته از قراردادها هستند. در این پروژه‌ها، به علت طولانی بودن مدت‌زمان آنها و پیچیده و چندبعدی بودن ذاتی این قراردادها، پیش‌بینی کلیه احتمالات و شرایط و توافق بر سر این احتمالات بسیار سخت و حتی می‌توان گفت ناممکن است. در پروژه‌های عظیم و قراردادهای چندوجهی، طرفین نمی‌توانند کلیه فروض را بر سر می‌کنند؛ همچنین نمی‌توانند در مورد آنها توافق کنند و به صورت شروط ضمن عقد در قرارداد بیاورند که این امر باعث اتلاف وقت و انرژی طرفین و سنگین شدن حجم قرارداد می‌شود و مشکلات عدیده‌ای را به همراه می‌آورد. همین مشکلات موجب شد تا به مرور در خصوص شرایط عام و مشترک قراردادهای پیمانکاری پیش‌نویسی تهیه شود و به صورت الگو مورد پذیرش و استفاده قرار گیرد. به این ترتیب، در خصوص شرایط عام و کلی تأیید شده، دیگر مذاکره‌ای صورت نمی‌گرفت و طرفین تنها در مورد شروط اختصاصی‌تر که در پیش‌نویس مزبور قید نشده بود، توافق می‌کردند.

طی جلسات متعددی خبرگان و متخصصان علوم مرتبط با پروژه‌های پیمانکاری نظیر متخصصان فنی و حقوقی، کلیه فروض احتمالی، اصطلاحات مورد نیاز و شروطی را که توافق در خصوص آنها موجب رفع اختلافات آتی می‌شد، فرض کردند و پیش‌نویس مزبور را به عنوان نمونه‌ای قابل استناد و استفاده برای همه تهیه کردند.

۲ محتوای شرایط عمومی پیمان

این دفترچه دارای سه جزء موافقت‌نامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان است که به طور خلاصه «پیمان» نامیده می‌شود. شرایط عمومی پیمان به عنوان مهم‌ترین بخش این دفترچه از ۵۴ ماده تشکیل شده است و به بیان و تشریح مسائل کلیدی و مورد نیاز قراردادهای پیمانکاری پرداخته و از مفاهیم مورد استفاده در این قراردادها رفع ابهام کرده است.

شرایط عمومی، حدود حقوق و تعهدات طرفین این قراردادها را تبیین کرده و در خصوص حوادث قهری (یعنی حوادث خارج از اختیار افراد که غیرقابل پیش‌بینی و جلوگیری هستند؛ همانند بلایای طبیعی)، نحوه فسخ قرارداد، تعلیق (متوقف کردن) یا خاتمه قرارداد و دیگر مسائل تعیین تکلیف کرده است.

امروزه قراردادهای پیمانکاری تحت شمول شرایط عمومی پیمان هستند و طرفین برای تکمیل شرایط عمومی پیمان، می‌توانند شرایط خصوصی متناسب با ماهیت و وضعیت قرارداد را تعیین کنند؛ اما موارد درج شده در شرایط خصوصی هیچگاه نمی‌توانند مواد شرایط عمومی پیمان را نقض کنند.

شکل ۱ (جلد نشریه ۴۳۱۱)

۳ شرایط خصوصی پیمان

در مقابل شرایط عمومی پیمان، شرایط خصوصی پیمان قرار می‌گیرند. شرایط خصوصی پیمان شرایطی هستند که از قبل و در سند و قانون خاصی تعیین نشده‌اند و بنا به موضوع قرارداد پیمانکاری یا همان کاری که پیمانکار متعهد به انجام آن می‌باشد متفاوت هستند. این شرایط را برخلاف شرایط عمومی طرفین قرارداد در جهت تکمیل شرایط عمومی پیمان تعیین می‌کنند. این شرایط نباید برخلاف شرایط عمومی بوده و آن‌ها را نقض کنند و فقط باید آن‌ها را تکمیل کنند؛ مثلاً اگر در شرایط عمومی محلی که پیمانکار ملزم به تحویل کالا به کارفرما است تعیین نشده باشد خود طرفین می‌توانند آن را تعیین کنند. با توجه به امری بودن شرایط عمومی، این شرایط نسبت به شرایط خصوصی اهمیت بیشتری دارند و در هنگامی که ابهامی ایجاد شود شرایط عمومی پیمان اجرا می‌شوند؛ با این حال و اهمیت شرایط عمومی پیمان و اولویت آن‌ها در قراردادهای پیمانکاری دولتی و قراردادهای پیمانکاری خصوصی متفاوت می‌باشد.

۴ شرایط عمومی پیمان در پیمان‌های دولتی و خصوصی

قراردادهای پیمانکاری دولتی قراردادهایی هستند که یک طرف آن نهاد‌های وابسته به دولت هستند، درحالی‌که قراردادهای خصوصی بین دو طرف خصوصی (افراد) که مستقل از نهاد‌های دولتی کار می‌کنند منعقد می‌شوند. از آنجاکه یک طرف قراردادهای پیمانکاری دولتی، دولت هست و این قراردادها در جهت منفعت عمومی منعقد می‌شوند پس نقش شرایط عمومی پیمان در این قراردادها پررنگ‌تر خواهد بود و از دخالت افراد تاحدامکان جلوگیری می‌شود.

بر اساس بند ۱۱ از ماده ۱ قانون برنامه‌بودجه (در بیان تعاریف): «دستگاه اجرایی: منظور وزارتخانه، نیروها و سازمان‌های تابعه ارتش شاهنشاهی، استانداری یا فرمانداری کل، شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری، مؤسسه دولتی، مؤسسه وابسته به دولت، شرکت دولتی، مؤسسه عمومی عام‌المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده‌دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.» به‌علاوه وفق بند دهم از ماده ۱ قانون مذکور: «طرح عمرانی: منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیرثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود.»

وفق بند ۷ از ماده ۱ قانون مورد اشاره: «اعتبارات عمرانی: منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تمکیک جهت اجرای طرح‌های عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه‌های جاری مربوط به برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیرثابت) پیش‌بینی می‌شود.»

شایان ذکر است که امروزه و در قوانین جدید از طرح عمرانی تحت عنوان «طرح دارایی‌های تملک‌های سرمایه‌ای» نام برده می‌شود که نحوه اجرای آن نماد نظام فنی و اجرایی کشور تلقی می‌گردد.

وفق ماده ۳۴ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۸/۰۱/۱۶، سند نظام فنی و اجرایی توسط سازمان برنامه‌بودجه کشور تهیه و اجرا می‌گردد که مشتمل بر قواعد اساسی حاکم بر کارفرمایان، مجریان، پیمانکاران، مشاوران، سازندگان و تأمین‌کنندگان همه طرح‌ها و پروژه‌هایی است که از وجوه عمومی کشور استفاده می‌کنند؛ لذا بدیهی است آنچه به تصویب سازمان برنامه‌بودجه کشور به‌عنوان متولی نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور می‌رسد و دامنه شمول مقررات آن وفق آیین‌نامه ماده ۳۴ قانون مذکور، طرح‌ها و پروژه‌هایی که از وجوه عمومی کشور استفاده می‌کنند و یا طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری مشارکتی دستگاه‌ها و نهاد‌های موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری (نهاد‌های دولتی) می‌باشد.

در نتیجه شرکت‌های خصوصی به‌طور کلی و دستگاه‌های اجرایی برای اجرای طرح‌های غیرعمرانی (طرح‌ها و پروژه‌هایی که از وجوه عمومی کشور استفاده نمی‌کنند)، الزامی به تبعیت از بخشنامه‌های سازمان برنامه‌بودجه ندارند و می‌توانند قراردادهای خود را به هر نحو و با هر مفادی (با لحاظ مقررات خاص لازم‌الاجرا برای نهاد‌ها و دستگاه‌های دولتی مشمول از جمله آیین‌نامه تضمین معاملات دولتی) منعقد نمایند. به‌عبارت‌دیگر آنچه برای مقنن دارای اهمیت بوده، کنترل و نظارت بر اعتبارات عمرانی و بودجه عمومی مملکت و قانونمند سازی هزینه‌کرد آن است و چنانچه هزینه اجرای طرحی از محل بودجه عمومی تأمین نگردد، طرفین قرارداد می‌توانند در خصوص شرایط حاکم بر روابطشان توافق نمایند. این ادعا که موافقتنامه‌ها و شرایط عمومی همسان (با هر موضوعی) قانون بوده و تخطی از آنها (و حتی تغییر مفاد آنها در شرایط خصوصی مورد توافق طرفین) امکان‌پذیر نمی‌باشد، در خصوص موارد پیش‌گفته موضوعیت ندارد.

به‌عنوان مثال در قراردادهای پیمانکاری به‌طور کلی پیمانکار ملزم است که تعهد موضوع قرارداد را خود به‌شخصه انجام دهد اما در قراردادهای پیمانکاری خصوصی، پیمانکار می‌تواند با رضایت کارفرما انجام کار را به پیمانکار دیگری بسپارد اما در قراردادهای پیمانکاری دولتی این امکان وجود ندارد و لزوماً پیمانکار ملزم است خود تعهد خود را به پایان برساند. پس شرایط عمومی و خصوصی پیمان با توجه به اینکه قرارداد پیمانکاری در کدام دسته دولتی یا خصوصی قرار گیرد متفاوت خواهد بود و در قراردادهای پیمانکاری خصوصی طرفین اراده بیشتری برای تعیین شرایط حاکم بر قرارداد پیمانکاری خود دارند.

۵ قرارداد همسان و ناهمسان

اشخاص در مسیر انعقاد قرارداد، با یکی از دو روش «تهیه و تنظیم مفاد و شروط قرارداد» و یا «بهره‌مندی از مفاد و شروط از پیش تنظیم شده» روبرو هستند؛ همین امر، سرآغاز دسته‌بندی قراردادها به همسان و ناهمسان است.

۱- قرارداد همسان (Standard form contract - Model form contract):

سندی که در آن مفاد و شروط یک عقد از پیش و به صورت مکتوب تنظیم و تدوین شده باشد و به‌عنوان یک نمونه، الگو یا قالب آماده معتبر نزد عرف، در دسترس متعاملین قرار داشته باشد و انعقاد قرارداد مدنظر ایشان را تسهیل و تسریع کند «قرارداد همسان (مدون)» نامیده می‌شود. از منظر نظام فنی و اجرایی کشور، قرارداد همسان، قراردادی است که موافقتنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات و حق الزحمه مصوب داشته باشد.

۲- قرارداد ناهمسان (Customized contract):

هرگاه متعاملین، برای انعقاد قرارداد مدنظرشان، «سند همسان قراردادی» در اختیار نداشته باشند، سند تنظیم شده از سوی آن‌ها، «سند ناهمسان قراردادی» نامیده می‌شود. قرارداد ناهمسان، تحت یک الگو و یا بدون وجود الگو، توسط یک طرف قرارداد و یا متعاملین، تنظیم می‌گردد. از منظر سازمان برنامه‌و بودجه، قرارداد ناهمسان قراردادی است که موافقتنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات و حق الزحمه مصوب نداشته باشد و یا هر یک از مدارک مصوب یاد شده در آنها قابل استفاده نباشد.

۱.۵ شرح ماهیت قراردادهای همسان

در دهه پنجاه شمسی تمرکز سیاست‌های اقتصادی دولت بر پیشرفت و توسعه منابع عظیم انرژی قرار داشت که نیازمند انجام پروژه‌های عمرانی در سطح گسترده بود، لذا تصمیم مجلس شورای ملی بر این امر قرار گرفت تا نسبت به قانونمندی‌سازی اجرای طرح‌های عمرانی از جمله تدوین روش اجرا و مفاد قراردادهای طرح‌های عمرانی اقدام نماید.

وفق ماده ۲۳ قانون برنامه‌و بودجه کشور مصوب سال ۱۳۵۱: «سازمان برنامه‌و بودجه برای تعیین معیارها و استانداردها، همچنین اصول کلی و شرایط عمومی قراردادهای مربوط به طرح‌های عمرانی، آیین‌نامه‌ای تهیه و پس از تصویب هیئت‌وزیران بر اساس آن دستورالعمل لازم به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌نماید و دستگاه‌های اجرایی موظف به رعایت آن می‌باشند.»

در سال ۱۳۵۲ «آیین‌نامه استانداردهای اجرائی طرح‌های عمرانی (تصویب‌نامه شماره ۹۹۷۴ مورخ ۱۳۵۲/۴/۳۱ هیئت‌وزیران)» به تصویب هیئت‌وزیران رسید. بر اساس ماده ۴ آیین‌نامه مذکور: «سازمان برنامه‌و بودجه موظف است در تهیه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی به نحوی عمل نماید که از مجموع مفاد قوانین و آیین‌نامه‌ها و همچنین دستورالعمل‌هایی که طبق این آیین‌نامه تهیه و ابلاغ می‌شود، مجموعه‌هایی در جهت نظام فنی و اجرایی تدوین گردد، به طوری که این مجموعه‌ها به‌تدریج به‌صورت زبان مشترک فنی و اجرایی بین دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات مشاور و پیمانکاران و سازندگان و سایر عوامل اجرایی درآید.»

همچنین وفق ماده ۵ آیین‌نامه مذکور: «سازمان به پیشنهاد دستگاه‌های اجرایی و یا به تشخیص خود و بنا بر ضرورت و باتوجه‌به اولویت‌ها مواردی را که باید درباره آن‌ها معیار، استاندارد، نقشه تیپ، ضوابط فنی، دستورالعمل فنی و یا اصول کلی و شرایط عمومی قرارداد و یا هر اقدامی را که برای تحقق هدف‌های مشروح در ماده ۳ لازم باشد تعیین خواهد نمود.»

در ماده ۳ آیین نامه مذکور آمده است که منظور از تعیین استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی ایجاد یک نظام فنی و اجرایی برای این طرح‌ها است به نحوی که هدف‌های زیر تأمین گردد:

الف - بالابردن کیفیت اجرایی طرح‌ها

ب - دقیق تر و گویاتر نمودن اسناد و مدارک و مشخصات و نقشه‌های اجرایی

پ - کاهش هزینه‌های اجرایی

ت - جلوگیری از صرف هزینه‌های زائد

ث - استفاده بهتر و مؤثرتر از نیروی انسانی موجود

ج - سریع تر کردن گردش انجام مطالعات و نقشه‌ها و مشخصات

چ - احتراز از تهیه مکرر نقشه‌ها و مشخصات و جزئیاتی که ممکن است به صورت تیپ قابل تهیه باشد

ح - یکنواخت نمودن رویه‌های اجرایی

خ - فراهم نمودن زمینه و شرایط لازم برای تولید انبوه (Mass Production) ملزومات و مصالح و اجزاء ساختمانی مورد نیاز طرح‌ها

در این راستا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اقدام به تنظیم و ابلاغ بخشنامه‌هایی نمود.

دستورالعمل‌های موضوع آیین نامه مذکور به سه گروه به شرح زیر تقسیم می‌شود:

گروه اول: دستورالعمل‌هایی که رعایت کامل مفاد آن از طرف دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور و پیمانکاران و عوامل دیگر ضروری است. (نظیر فرم ضمانت‌نامه‌ها، فرم پیمان‌ها، استانداردهای فنی، تجزیه واحد بها و غیره).

گروه دوم: دستورالعمل‌هایی که به‌طور کلی و برای موارد عادی تهیه می‌گردد و برحسب مورد دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور و پیمانکاران و عوامل دیگر می‌توانند به تشخیص خود مفاد دستورالعمل و یا ضوابط و معیارهای آن را با توجه به کار مورد نظر و در حدود قابل قبولی که در دستورالعمل تعیین شده تغییر داده و آن را با شرایط خاص کار مورد نظر تطبیق دهند. (نظیر حق‌الزحمه مهندسان مشاور و شرایط عمومی پیمان و مشخصات عمومی و غیره).

گروه سوم: دستورالعمل‌هایی است که به‌عنوان راهنمایی و ارشاد دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات مشاور و پیمانکاران و سایر عوامل تهیه می‌شود و رعایت مفاد آن در صورتی که دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات مشاور روش‌های بهتری داشته باشند، اجباری نیست.

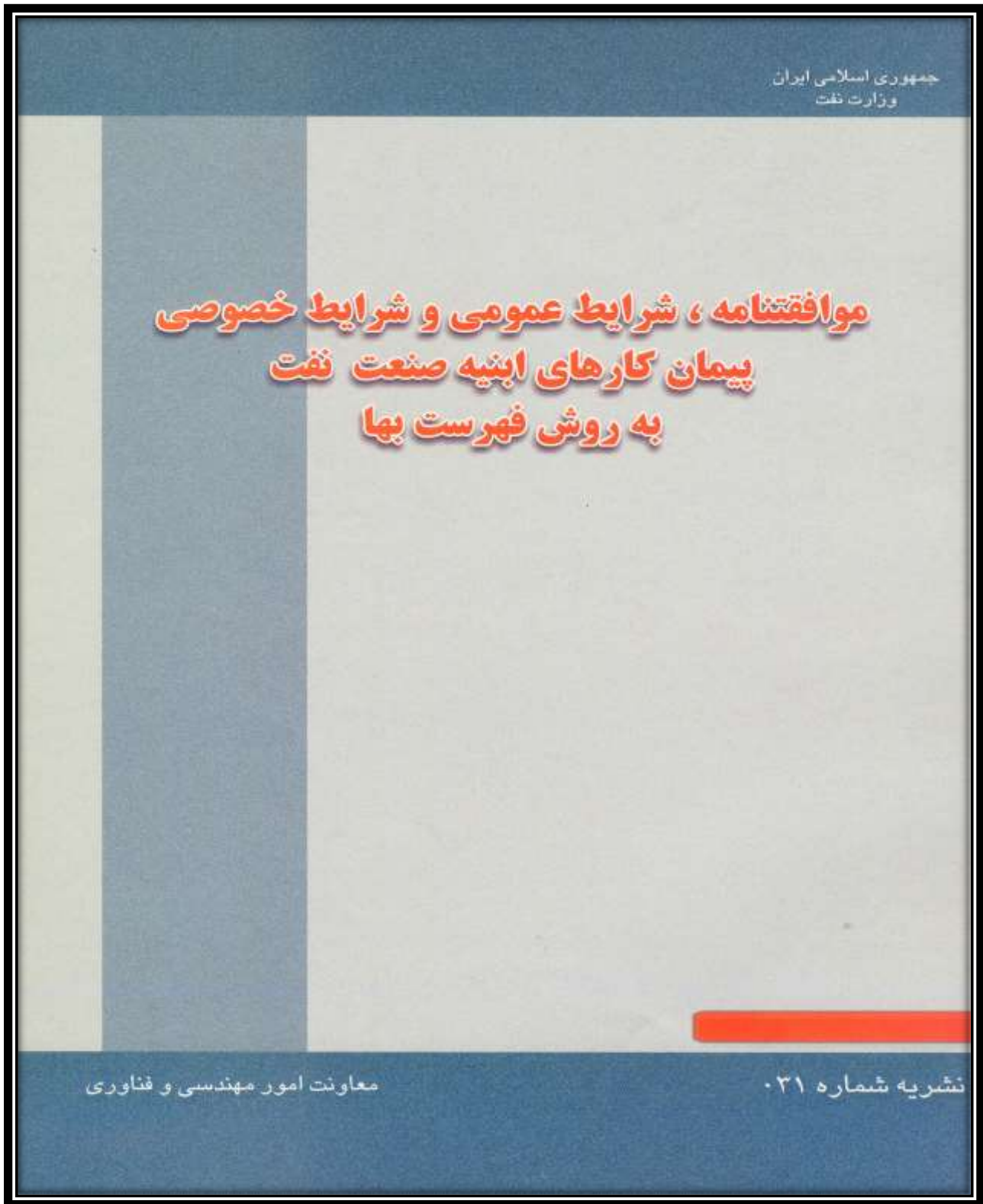
سازمان برنامه‌ریزی و بودجه در هر بخشنامه و دستورالعمل ابلاغی، نوع گروه آن را اعلام می‌دارد؛ به‌عنوان مثال موافقتنامه و شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌ها (موضوع نشریه شماره ۴۳۱۱ مصوب ۱۳۷۸/۰۳/۰۳) از نوع گروه اول می‌باشد.

۲.۵ قراردادهای همسان وزارت نفت

در وزارت نفت نیز معاونت امور مهندسی از سال ۱۳۷۴ به منظور ایجاد وحدت رویه در امور اجرایی طرح‌های صنعت نفت و معاونت پژوهش و فناوری در ابتدای سال ۱۳۸۸ به منظور ایجاد تحول اساسی در راهبردهای پژوهش و فناوری و تجهیز صنعت نفت به فناوری‌های پیشرفته تشکیل گردید. از جمله فعالیت‌های دو معاونت امور مهندسی و فناوری، تدوین و ابلاغ قراردادهای همسان برای شرکت‌های تابعه وزارت نفت بود. از سال ۱۳۹۵ و با تصویب چارت سازمانی جدید به موجب قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب ۱۳۹۱، دو معاونت امور مهندسی و معاونت پژوهش و فناوری ادغام و «معاونت مهندسی، پژوهش و فناوری» شکل گرفت که یکی از وظایف اداره کل نظام فنی و اجرایی و ارزشیابی طرح‌ها، از ادارات زیرمجموعه آن معاونت، تدوین قراردادهای همسان برای شرکت‌های تابعه وزارت نفت است.

به عنوان مثال، اداره کل مذکور به استناد جزء ششم از بند (ب) ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب ۱۳۹۱ که از جمله وظایف و اختیارات وزارت نفت را اعمال نظارت و کنترل عملکرد شرکت‌های تابعه در زمینه‌های مالی، فنی، اداری، حقوقی، بازرگانی، پژوهشی، قراردادهای و سایر امور برمی شمارد، اقدام به بازطراحی نشریه ۵۴۹۰ سازمان برنامه و بودجه نمود که نتیجه آن تدوین سندی تکامل یافته با بهره‌مندی از تجارب و نظرات خبرگان صنعت و دانشگاه بود.

شکل ۲ (جلد شرایط عمومی همسان پیمان‌های صنعت نفت به روش فهرست بها)

۶ انواع شرایط عمومی پیمان

ابتدا ما در جدول زیر به معرفی کلی برخی از این شرایط عمومی پیمان‌ها پرداخته‌ایم و سپس در ادامه توضیحات مربوطه هر کدام را ارائه کرده‌ایم.

ردیف	عنوان	تعداد ماده	شماره بخش نامه	نوع گروه
۱	شرایط عمومی پیمان‌های متعارف، سرجمع و تجمیعی (نشریه ۴۳۱۱)	۵۴	۱۰۲/۱۰۸۸-۵۴۸۴۳	اول
۲	شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (EPC) برای کارهای صنعتی	۷۷	۱۰۵/۱۸۹۲۹-۵۴/۷۱۰۵	اول
۳	شرایط عمومی پیمان‌های همسان طرح و ساخت غیر صنعتی (DB)	۲۰ فصل	۱۰۱/۸۵۴۲۸	سوم
۴	شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات به صورت توأم (EP) برای کارهای صنعتی	۷۷	۱۰۱/۶۲۷۰۳	سوم
۵	شرایط عمومی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (PC)، برای کارهای صنعتی	۷۷	۱۰۰/۱۸۳۴۰۶	سوم
۶	شرایط عمومی قرارداد همسان خرید تجهیزات (P) برای خریدهای خارجی	۴۲	۱۰۱/۲۲۰۹۰۷	سوم
۷	شرایط عمومی پیمان‌های ساختمان و نصب (C) برای تأسیسات صنعتی و زیربنایی	۵۵	۱۰۱/۹۳۰۰۸	سوم
۸	شرایط عمومی پیمان‌های ساختمانی به صورت سرجمع مترمربع زیربنا	۱۵	۱۰۰/۶۴۰۵	اول
۹	شرایط عمومی پیمان اجرای کارهای رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه‌آهن به صورت سرجمع	۱۳	۱۰۰/۶۵۶۳۷	اول
۱۰	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره	۳۷	۱۰۵/۸۴۲-۵۴/۲۴۶۰	اول
۱۱	شرایط عمومی همسان قراردادهای مشاوره پژوهشی	۳۳	۱۰۵/۱۶۷۰-۵۴/۲۷۵۳	اول
۱۲	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح	۶۰	۱۰۵/۵۴-۷۳۵/۲۰۱	اول
۱۳	شرایط عمومی همسان قرارداد خدمات مهندسی ارزش	۳۰	۱۰۰/۲۱۵۹۱۹۱	اول

سوم	۱۰۱/۱۶۵۷۲۵	۴۵	شرایط عمومی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول	۱۴
اول	۱۰۰/۱۵۱۹۷۶	۳۷	شرایط عمومی قراردادهای آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی	۱۵
اول	۱۰۱/۱۰۷۷۲۶	۳۷	شرایط عمومی قراردادهای خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح	۱۶
اول	۱۰۱/۱۲۰۷۵۷	۳۷	شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه برداری	۱۷
		۵۴	شرایط عمومی پیمان کارهای ابنیه صنعت نفت به روش فهرست بها	۱۸
		۵۵	شرایط عمومی پیمانهای مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) اختصاصی صنعت نفت	۱۹
		۴۰	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره در صنعت نفت	۲۰
		۴۰	شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات پژوهشی در صنعت نفت	۲۱
		۴۰	شرایط عمومی هم سان قراردادهای خدمات مدیریت طرح در صنعت نفت	۲۲
		۵۳	شرایط عمومی پیمانهای تعمیرات اساسی پالایشگاهها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت	۲۳
		۵ فصل	شرایط عمومی پیمانهای شرکت ملی گاز ایران	۲۴
		۱۶	شرایط عمومی قراردادهای بالادستی نفت و گاز	۲۵

جدول ۱ (انواع شرایط عمومی پیمان)

۱.۶ شرایط عمومی پیمانهای متعارف، سرجمع و تجمیعی (نشریه ۴۳۱۱)

این مجموعه اولین بار در سال ۱۳۵۹ ابلاغ شد (نسخه قدیم) که با گذشت زمان نیاز به اصلاح در آن پدید آمد و مجدد در سال ۱۳۷۸ مورد بازبینی قرار گرفت (نسخه کنونی) و تا امروز مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین پیش نویسی جدید برای این بخشنامه تهیه شده است اما فعلاً به تصویب و ابلاغ نهایی نرسیده است.

شرایط عمومی پیمان از فصول متفاوتی تشکیل شده است؛ فصل اول که خود مشتمل بر دو بخش است، تحت عنوان «موافقتنامه شرایط عمومی پیمان» به توضیح تاریخ تنفیذ و تاریخ شروع کار و دوره تضمین می پردازد و اسناد و مدارک مورد نیاز برای انعقاد قرارداد را تعیین می کند.

بخش دوم، به بیان تعاریف اصطلاحات کاربردی نظیر پیمانکار، کارفرما و... در این قرارداد می‌پردازد.

فصل دوم با عنوان «تأییدات و تعهدات پیمانکار» به بیان وظایف پیمانکاران در این قرارداد می‌پردازد که از جمله مهم‌ترین این وظایف، وظیفه حفاظت از کار و اشخاص ثالث و انجام امور مربوط به بیمه کردن افراد و تجهیزات کارگاه‌ها است که ذیل ماده ۲۱ این قانون آمده است. در این ماده، مخاطب خواهد فهمید، زمانی که کارگاه از سوی کارفرما به پیمانکار تحویل داده می‌شود و با اجرای عملیات موضوع پیمان، به تدریج کارهایی روی آن انجام می‌شود و مصالح و تجهیزاتی در آن به کار می‌رود تا روز پایان عملیات اجرائی و تحویل به کارفرما، نزد پیمانکار امانت است و هر امینی موظف به حفظ و سایل امانت به بهترین وجه ممکن است. پیمانکار در راستای این امر وظایف فرعی دیگری نظیر تکلیف به بیمه کردن و سایل و تجهیزات کارگران خود و نیز بیمه حوادث و شخص ثالث را نیز دارد.

فصل سوم شرایط عمومی پیمان، با عنوان «تعهدات و اختیارات کارفرما» به امور مرتبط با کارفرما می‌پردازد که از جمله آنها می‌توان به تحویل کارگاه، تغییر مقادیر کار، تعدیل پیمان، تغییر مدت پیمان و مدیریت و نظارت بر اجرای کار اشاره کرد. یکی از مهم‌ترین مواد این فصل ماده ۲۱ آن است که تحت عنوان «تغییر مقادیر کار، قیمت‌های جدید و تعدیل نرخ پیمان» به بیان حیطه اختیارات کارفرما در اعمال برخی تغییرات و محدودیت‌های مرتبط با آن می‌پردازد؛ با این توضیح که ممکن است در اجرای موضوع پیمان مسائلی پیش بیاید که مهندس مشاور تشخیص دهد مقادیر کارها باید از نظر فنی و مطلوبیت موضوع، افزایش یا کاهش یابد. این تغییر مقادیر باید ابتدا به وسیله مهندس مشاور محاسبه شود و سپس به تصویب کارفرما برسد.

فصل چهارم شرایط عمومی پیمان تحت عنوان «تضمین، پرداخت و تحویل کالا» به بیان نکات ضروری در خصوص پایان کار از طریق اجرای قرارداد می‌پردازد. اینکه چه ضمانت‌هایی تا انتها قرارداد را همراهی می‌کنند و تحویل موقت به چه معناست و چه آثاری دارد.

فصل پنجم شرایط عمومی پیمان که بسیار حائز اهمیت است و بخش عمده‌ای از دعاوی مطروحه به این حوزه اختصاص دارد؛ با عنوان «حوادث قهری، فسخ، تعلیق، تسویه حساب و حل اختلاف» به تعلیق یا پایان یافتن قرارداد به طریقی غیر از اجرای قرارداد نظر دارد.

به طور مثال ماده ۴۶ و ۴۷ این فصل که به فسخ پیمان نظر دارد، حاوی نکات بسیار مهمی در این خصوص است و در مورد آن، سؤال‌ها و اختلاف‌های زیادی وجود دارد. باید بدانیم قانون‌گذار برای فسخ قرارداد در موارد خاصی مجوز صادر کرده است و اصولاً در غیر از این موارد، طرفین حق فسخ قرارداد را ندارند. این موارد در طی ۱۳ بند در ماده ۲۶ شرایط عمومی پیمان درج شده است که مطالعه دقیق و موردی آن برای فعالان اقتصادی این حوزه بسیار حیاتی است.

 سازمان برنامه و بودجه جمهوری اسلامی ایران
 دفتر وزیر تهران - ۲۱ - ۵۹
 ۱-۱۳۷۸/۵۴۳۹۹

بخشنامه به دستگاههای اجرایی ومهندسان مشاور

باستناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه ، نحوه اجرای دستورالعمل شماره ۴۶۲/د تامورخ ۱۳۵۳/۳/۴ الحاقیه شرایط عمومی بیمان بشرح زیرتغییرمیباشد تا درکلیه قراردادهای طرحهای عمرانی بمورد اجرا گذارده شود .

درقراردادهای دست اجرا ، چنانچه کاربرد دستورالعمل فوق الذکر مشکلات و گرفتاریهایی برای دستگاه اجرایی فراهم آورده است ، دستگاه اجرایی میتواند بمسئولیت خود وباتوجه بصرفه و صلاح دولت ، درجهت پیشرفت کاربا اخدموافقت کتبی پیمانکار دستورالعمل مذکور را مورد " یا کلا " کان لم یکن تلقی نماید .

اجرای مفاد این بخشنامه ناقض مفاد مواد ۲۹ و ۳۰ شرایط عمومی بیمان نبوده ورعايت مفاد مفاد مفاد مذکور کماکان الزامی میباشد

سازمان برنامه و بودجه

شکل ۳ (بخشنامه شرایط عمومی پیمانهای متعارف تصویب ۱۳۵۹)

جمهوری اسلامی ایران
منازل، برنامه و بودجه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره: ۱-۲/۱-۸۸۵۴/۸۴۲ تاریخ: ۱۳۷۸/۲/۳	بخشنامه به دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
موضوع: ابلاغ موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمانها و مقررات آنها	

به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه، آیین نامه اجرایی آن و نظام فنی و اجرایی طرحهای عمرانی کشور (مصوبه ۲۴۵۲۵/ت/۱۳۸۹ هیأت وزیران)، به پیوست، موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان کارهای پیمانکاری و مقررات مربوط به آنها که از نوع گروه اول (لازم الاجرا) به شمار می رود، ارسال می شود تا از تاریخ ابلاغ، برای انعقاد پیمانها مورد عمل قرار گیرد.

در مواردی که این مجموعه، به طور کامل پاسخگویی نیاز کار نیست، دستگاه اجرائی، تغییرات مورد نظر خود را به سازمان برنامه و بودجه پیشنهاد می نماید تا پس از تأیید سازمان برنامه و بودجه، به مورد اجرا گذاشته شود.

پیمانهای حمل و نقل، پیمانهای خرید مصالح، تجهیزات و ماشین آلات و پیمانهای تهیه و نصب تجهیزات صنعتی که بیشتر از ۷۵ درصد برآورد هزینه آنها مربوط به تهیه تجهیزات و ماشین آلات است، مشمول این بخشنامه نیست.

محمد علی زعفرانی
معاون رئیس جمهور و
رئیس سازمان برنامه و بودجه

شکل ۴ (بخشنامه شرایط عمومی پیمانهای متعارف تصویب ۱۳۷۸)

۲.۶ شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (EPC)

قراردادهای مهندسی، خرید و ساخت (EPC)، به قراردادهایی اطلاق می‌شود که در آن تمامی فعالیت‌ها، اعم از مهندسی (E=Engineering)، تدارکات و کالا (P=Procurement) و ساخت و اجرا (C=Construction) به طور کامل برعهده پیمانکار بوده و پیمانکار پس از عقد قرارداد و طی زمان معین شده، باید طرح یا پروژه را به صورت کامل به کارفرما تحویل دهد. اگر پیمانکار، نصب کامل تجهیزات ساخته شده را نیز برعهده بگیرد، قرارداد EPCI (I=Installation) خواهد بود.

در صورت توانمندی پیمانکار در امر تأمین مالی، تأمین مالی طرح یا پروژه را نیز می‌توان برعهده پیمانکار گذاشت که در این صورت قرارداد به صورت EPCF (F=Finance) خواهد بود و یا اگر پیمانکار مدیریت طرح یا پروژه را نیز خود برعهده بگیرد، قرارداد EPCM (M=Management) نامیده می‌شود.

هر یک از مراحل پروژه، یعنی P، E و C را می‌توان به صورت قرارداد جدا گانه، دو تایی و یا سه تایی منعقد نمود که در این صورت قراردادها EC، PC، EP، C، P، E و یا EPF ... نامیده می‌شوند.

عناوینی مانند EP+C نیز هنگامی مطرح می‌شوند که ابتدا پیمانکار EP انتخاب می‌شود و پس از طی بخش اعظمی از مراحل طراحی و تأمین کالا و مواد، نوبت به برگزاری مناقصه و انتخاب مشاوران و پیمانکاران ساخت می‌رسد.

قرارداد EPC امروزه با رشد صنعت، مورد استقبال قرار گرفته است. تا مدت‌های مدید در طرح‌های بزرگ عمرانی و صنعتی از قراردادهایی استفاده می‌شد که در آن کارفرما و پیمانکار به وسیله عاملی به نام مشاور، اجرای پروژه را برعهده می‌گرفتند. در این حالت توالی فرایندها به دلیل عدم هم‌پوشانی طراحی و ساخت باعث طولانی شدن زمان کلی پروژه می‌شد. به علاوه اصلاح و بازنگری طراحی در حین اجرا بسیار زمان‌بر بود، به همین دلیل کم‌کم این نتیجه حاصل شد که از تخصص شرکت‌های پیمانکاری استفاده شود و کارفرما نقش داشته باشد و تمامی مراحل طراحی، ساخت و اجرا برعهده پیمانکار گذاشته شود.

در این روش علی‌رغم ایجاد برخی محدودیت‌ها برای کارفرما، با قراردادن کلیه فعالیت‌ها برعهده پیمانکار، کارفرما از قید مسئولیت‌های سنگین مدیریتی و اجرایی آزاد می‌گردد. همچنین امکان شروع کارهای اجرایی قبل از انجام کامل کارهای طراحی فراهم شده و در نتیجه زمان اجرای طرح کاهش می‌یابد.

موافقتنامه، پیوست‌ها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم برای کارهای صنعتی (موضوع نشریه ۵۴۹۰) در سال ۱۳۸۱ توسط سازمان برنامه‌بودجه با عنوان ضوابط اجرای روش طرح و ساخت در پروژه‌های صنعتی تدوین و ابلاغ شد. سند مذکور تا سال ۱۳۹۸ تنها سند مدون و منتشره مربوط به پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم محسوب می‌گشت.

بسمه تعالی

رئاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
دفتر رئیس سازمان

شماره: ۱۰۵/۱۸۹۲۹۵۴/۷۱۰۵	بخشنامه به دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ: ۸۰/۱۱/۱۴	
موضوع: موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمانهای مهندسی، تامین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب بصورت توأم (EPC)	

به استناد این نامه استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی موضوع ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرحهای عمرانی کشور (مصوبه شماره ۲۴۵۲۵/ت ۱۴۸۹۸ هـ. خ مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت وزیران)، به پیوست «موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمانهای مهندسی، تامین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب بصورت توأم (EPC)» برای کارهای صنعتی - از نوع گروه اول، ابلاغ می شود.

در مولدگی که این مجموعه، به طور کامل پاسخگوی نیاز پروژه نیست، دستگاه اجرایی، تغییرات مورد نظر خود را به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور پیشنهاد می نماید تا پس از تایید سازمان به مورد اجرا گذارنده شود.

محمد ستاری فر
معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان

شکل ۵ (بخشنامه شرایط عمومی پیمانهای مهندسی، تامین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب بصورت توأم)

۳.۶ شرایط عمومی پیمان‌های همسان طرح و ساخت غیرصنعتی (DB)

در این روش‌ها طراحی جزو مسئولیت‌های پیمانکار است و پیمانکار علاقه‌مند خواهد بود که طراحی را از بابت هزینه‌های ساخت، اقتصادی نماید که می‌تواند موجب کاهش کیفیت شود. ضروری است کارفرما متخصصان فنی مناسب و کافی در اختیار داشته باشد تا مطمئن شود که خواسته‌هایش به‌درستی در مدارک مناقصه بیان شده و در عمل به آنها دست یابد. اگر تخصص‌های موردنیاز در اختیار نباشد، مشکلاتی به‌ویژه در ارتباط با تغییرات در کار به‌روز خواهد کرد.

در روش طرح و ساخت، کارفرما به طور درون سازمانی یا با استفاده از خدمات مشاور، مطالعات و طراحی‌های اولیه پروژه را تا زمانی که خواسته‌های کارفرما به روشنی تعریف شود و مدارک مناقصه با دقت مناسبی تدوین شود، انجام می‌دهد. سپس با برگزاری مناقصه، پیمانکار طرح و ساختی را برای انجام ادامه طراحی و ساخت پروژه انتخاب می‌کند. در این روش پس از انتخاب پیمانکار طرح و ساخت، به طور معمول مهندس مشاور از سوی کارفرما، وظیفه کنترل و تأیید طراحی‌ها و ساخت پروژه را برعهده دارد.

از مزایای این نوع قرارداد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- وجود نهاد یگانه مسئولیت، ریسک کارفرما را به حداقل می‌رساند.
- ۲- احتمال دستورهای تغییر را کاهش می‌دهد و تأخیرهای ساخت را کاهش می‌دهد.
- ۳- سرعت انجام پروژه افزایش می‌یابد. این به دلیل امکان هم‌پوشانی زمانی طراحی و ساخت و نیز ادغام تیم طراحی با تیم پیمانکار، منجر به بهبود ارتباطات و در نتیجه افزایش سرعت انجام کارها می‌شود.
- ۴- زمینه‌های نوآوری در طراحی، انتخاب مصالح و روش‌های ساخت بهبود می‌یابد.
- ۵- باتوجه به آن که میزان خدمات اداری و مدیریتی کارفرما کاهش می‌یابد، کارفرما می‌تواند با منابع انسانی کمتری و به تبع آن منابع مالی کمتری، پروژه را مدیریت نماید.
- ۶- مدارک مناقصه در مقایسه با روش متعارف دارای تفصیل و جزئیات کمتری خواهد بود.
- ۷- چراکه کارفرما خواسته‌های خود را به صورت عملکردی بیان می‌کند و جزئیات روش‌های دستیابی به آنها کمتر موردتوجه قرار می‌گیرد، هرچند که حساسیت این مدارک بیشتر است و در نتیجه مفاد آنها باید با دقت بیشتری تهیه شود.
- ۸- شرکت‌کنندگان در مناقصه دارای انگیزه لازم برای ارائه طرح‌های گوناگون یا جزئیات کار هستند و در نتیجه امکان دارد ارائه طرح‌های مختلف موجب افزایش کیفیت یا کاهش هزینه برای کارفرما شود.
- ۹- باتوجه به حضور پیمانکار در دوره طراحی تفصیلی، ساخت پذیری طراحی بیشتر موردتوجه قرار می‌گیرد.

این روش در کنار مزایای ذکر شده معایبی را نیز دارا می‌باشد که در ادامه تعدادی از آنها آورده شده است:

- ۱- طراح به طور مستقیم نماینده کارفرما نیست و به‌وسیله طراح - سازنده به کار گرفته می‌شود.
- ۲- ممکن است اختلاف‌هایی بین مشاور کارفرما و مشاور طراح سازنده به‌روز کند، به‌ویژه اگر کارفرما گستره خدمات و مسئولیت‌های مشاور کارفرما را به‌خوبی روشن نکند.
- ۳- طراح-سازنده باتوجه به مدارک و طرح‌هایی که تکمیل نیستند، نسبت به هزینه پروژه متعهد نمی‌شود.
- ۴- انعطاف‌پذیری کمتری برای اعمال تغییرات در خواسته‌ها از جانب کارفرما وجود دارد.
- ۵- ممکن است برخی استراتژی صرفه‌جویی در هزینه در درون تیم طرح و ساخت انتخاب شود که منجر به کاهش کیفیت پروژه بدون اطلاع کارفرما شود.

- ۶- ممکن است مبلغ پیشنهادی مناقصه‌گران برای پوشش دادن ریسک‌های بیشتر پیمانکار در این روش‌ها در مقایسه با روش متعارف بالاتر باشد.
- ۷- هزینه شرکت در مناقصه و تهیه پیشنهاد بالا است و انگیزه عمومی کمتری برای شرکت در مناقصه و رقابت مستقیم وجود دارد از این رو تعداد شرکت‌کنندگان در مناقصه به‌ویژه در پروژه‌های بزرگ محدود است.
- ۸- به دلیل نیاز به بررسی بیشتر اسناد مناقصه و ارائه طراحی مقدماتی موردنیاز زمان بیشتری برای ارائه پیشنهادها در مناقصه موردنیاز است.

بسمه تعالی

ریاست جمهوری
 سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
 رئیس سازمان

شماره:	۱۰۱/۸۵۴۲۸	بخشنامه به دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ:	۱۳۸۴/۵/۱۵	
موضوع: قرارداد همسان طرح و ساخت		

به استناد آیین نامه استانداردهای اجرایی طرح های عمرانی، موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرح های عمرانی کشور (مصوبه شماره ۲۴۵۲۵/ت ۱۳۸۹۸ هـ. موز ۱۳۷۵/۴/۳ هیأت محترم وزیران) به پیوست قرارداد همسان طرح و ساخت از نوع گروه سوم، ابلاغ می گردد.

دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور، پیمانکاران و عوامل دیگر می توانند از این نشریه به عنوان راهنما استفاده نمایند و در صورتی که روش ها، دستورالعمل ها و راهنماهای بهتری در اختیار داشته باشند، رعایت مفاد این نشریه الزامی نیست.

عوامل یاد شده باید نسخه ای از دستورالعمل ها، روش ها و یا راهنماهای جایگزین را برای دفتر امور فنی، تدوین معیارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله این سازمان، ارسال دارند.

حمید شرکاء
 معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان

شکل ۶ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان های طرح و ساخت)

۴.۶ شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات به صورت توأم (EP) برای کارهای صنعتی

موضوع این پیمان عبارت است از انجام خدمات مهندسی، تأمین مصالح و تجهیزات و انجام سایر خدمات به شرح زیر:

- ۱- خدمات فنی و مهندسی و تأمین مصالح و تجهیزات در تعهد پیمانکار
- ۲- همکاری در نظارت بر نصب و راه‌اندازی
- ۳- بخش‌هایی از خدمات فنی، اجرایی، مصالح و تجهیزات که از داخل کشور باید تأمین شود.

جمهوری اسلامی ایران
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

**موافقت نامه‌ها، پیوستها، شرایط عمومی، و
شرایط خصوصی پیمانهای مهندسی و تأمین
کالا و تجهیزات بصورت توأم (EP) برای
کارهای صنعتی**

معاونت امور فنی
دفتر امور فنی
tec.mporg.ir

شکل ۷ (جلد شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی و تأمین کالا و تجهیزات به صورت توأم)

 رئاست جمهوری ازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره: ۱۰۱/۶۲۷۰۳	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مشاوران و پیمانکاران
تاریخ: ۱۳۸۳/۴/۱۴	
موضوع: موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمانهای مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات بصورت توأم (EP)، برای کارهای صنعتی	
<p> به استناد این‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور، (مصوبه شماره ۱۳۸۹۸/ت/۲۴۵۲۵ هـ.، مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیات وزیران)، به پیوست موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات بصورت توأم (EP) برای کارهای صنعتی از نوع گروه سوم ابلاغ می‌شود. </p> <p> همراه مجلد فوق، برگردان انگلیسی نیز ضمیمه است تا در صورت نیاز در کنار متن فارسی در قراردادهای مورد استفاده قرار گیرد ولی همواره متن فارسی ملاک عمل خواهد بود. </p>	
 همید شرکات معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان	

شکل ۸ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی و تأمین کالا و تجهیزات به صورت توأم)

۵.۶ شرایط عمومی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (PC)، برای کارهای صنعتی

موضوع این نوع پیمان عبارت است از تأمین مصالح و تجهیزات، انجام کارهای ساختمان و نصب و راه‌اندازی و بخش‌هایی از خدمات فنی و اجرایی. از این نوع قرارداد برای واگذاری اجرای پروژه‌هایی به پیمانکاران مورداستفاده قرار می‌گیرد که مهندسی آن انجام شده باشد.

	
بسمه تعالی	
ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رئیس سازمان	
شماره: ۱۰۱/۱۸۳۴۰۶	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ: ۱۳۸۳/۱۰/۵	
موضوع: موافقتنامه، پیوست‌ها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (PC)، برای کارهای صنعتی	
<p>به استناد آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور (مصوبه شماره ۲۳۵۲۵/ت/۱۴۸۹۸ هـ، مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیئت محترم وزیران)، به پیوست «موافقتنامه، پیوست‌ها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم (PC)، برای کارهای صنعتی» از نوع گروه سوم، ابلاغ می‌شود.</p> <p>دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور، پیمانکاران و عوامل دیگر می‌توانند از این نشریه به عنوان راهنما استفاده نمایند در صورتی که روش‌ها، دستورالعمل‌ها و راهنماهای بهتری در اختیار داشته باشند، رعایت مفاد این نشریه الزامی نیست.</p> <p>عوامل یاد شده باید نسخه‌ای از دستورالعمل‌ها، روش‌ها یا راهنماهای جایگزین را برای دفتر امور فنی، تدوین معیارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله، ارسال دارند.</p>	
<p>حمید شرکاء معاون رییس جمهور و رییس سازمان</p>	

شکل ۹ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توأم)

۶.۶ شرایط عمومی قرارداد همسان خرید تجهیزات (P) برای خریدهای خارجی

قرارداد همسان حاضر، برای خرید تجهیزات صنعتی طبق مشخصات معین به صورت سفارش ساخت خارج از کشور خریداری می شوند به زبان فارسی و انگلیسی تهیه شده است. این قرارداد جنبه راهنما دارد و دستگاه‌های اجرایی می‌توانند با توجه به شرایط مورد نظر خود برای خرید، با رعایت قوانین و مقررات جاری کشور از آن استفاده کنند. در صورت استفاده از متن انگلیسی آن همراه با متن فارسی، متن فارسی ملاک عمل خواهد بود.

 ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره : ۱۰۱/۲۲۰۹۰۷	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مشاوران و پیمانکاران
تاریخ : ۱۳۸۳/۱۱/۲۷	
موضوع: قرارداد همسان خرید تجهیزات (P) برای خریدهای خارجی	
<p>به استناد آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور (مصوبه شماره ۱۴۸۹۸/ت/۲۴۵۲۵ هـ، مورخ ۱۳۷۵/۰۴/۰۴ هیئت محترم وزیران) به پیوست، قرارداد همسان خرید تجهیزات (P) برای خریدهای خارجی، همراه با ویرایش انگلیسی آن، از نوع گروه سوم، ابلاغ می‌شود.</p> <p>ویرایش انگلیسی قرارداد یاد شده، می‌تواند در قراردادها به عنوان راهنما، همراه با متن فارسی آن، مورد استفاده قرار گیرد، ولی همواره متن فارسی ملاک عمل خواهد بود.</p> <p>دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور، پیمانکاران و عوامل دیگر می‌توانند از این نشریه به عنوان راهنما استفاده نمایند و در صورتی که روش‌ها، دستورالعمل‌ها و راهنماهای بهتر در اختیار داشته باشند، رعایت مفاد این نشریه الزامی نیست.</p> <p>عوامل یاد شده باید نسخه‌ای از دستورالعمل‌ها، روش‌ها و یا راهنمای جایگزین را برای دفتر امور فنی، تدوین معیارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله این سازمان، ارسال دارند.</p>	
 حمید شرکاء معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان	

شکل ۱۰ (بخشنامه شرایط عمومی قرارداد همسان خرید تجهیزات برای خریدهای خارجی)

۷.۶ شرایط عمومی پیمان‌های ساختمان و نصب (C) برای تأسیسات صنعتی و زیربنایی

موضوع این نوع پیمان‌ها عبارت است از انجام کارهای ساختمانی و نصب و پیش راه‌اندازی و همکاری با کارفرما در راه‌اندازی و سایر خدمات در تعهد پیمانکار

 ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره: ۱۰۱/۹۳۰۰۸	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مشاوران و پیمانکاران
تاریخ: ۱۳۸۳/۵/۲۴	
موضوع: قرارداد همسان ساختمان و نصب	
<p>به استناد آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور (مصوبه شماره ۱۳۴۵۲۵/ت/۱۴۸۹۸ هـ . مورخ ۱۳۷۵/۰۴/۰۳ هیأت وزیران)، به پیوست قرارداد همسان ساختمان و نصب، برای تأسیسات صنعتی و زیربنایی، از نوع گروه سوم، ابلاغ می‌شود.</p>	
 همید شرکاء معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان	

شکل ۱۱ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های ساختمان و نصب برای تأسیسات صنعتی و زیربنایی)

۸.۶ شرایط عمومی پیمان‌های ساختمانی به صورت سرجمع مترمربع زیربنا

یکی از روش‌های انعقاد پیمان برای اجرای کارهای ساختمانی با سطح زیربنا تا ۴۰۰۰ مترمربع (و در مواردی بیشتر)، قرارداد سرجمع یا lump sum است. در این قراردادها یک قیمت تمام شده برای تمام کارهای موضوع پیمان ارائه می‌شود و پیمانکار متعهد می‌گردد که با همان مبلغ، موضوع پیمان را به انجام برساند. اگر پیمانکار پروژه را با قیمت کمتری از قیمت پیشنهادی خود به پایان برساند به سود بیشتری نیز می‌رسد. این نوع از قراردادها بیشترین کاربرد را در زمینه پیمان‌های کوچک و ساده دارند.

پیمان سرجمع در ایران از سال‌های ۱۳۶۰ و یا قبل از آن نیز وجود داشته است. نخستین بخشنامه موجود در سایت سازمان برنامه بخشنامه شماره ۲۰۰۰-۱۰۲/۵۴ مورخ ۲۷۰۰-۱۰۲/۵۴ مورخ ۱۳۷۵/۰۵/۲۰ است. در این بخشنامه استفاده از ساختار مترمربع زیربنا برای ساختمان‌های حداکثر تا ۲۰۰۰ مترمربع الزامی دانسته شده است. با ابلاغ این بخشنامه، بخشنامه‌های شماره ۱۵۷۵۴/۵۴/۶۶۶۶-۱ مورخ ۱۳۶۰/۱۲/۸ و ۱۳۶۰/۱۲/۲۶ مورخ ۱۳۶۰/۱۲/۲۶ فاقد اعتبار شناخته شده که اثری از آنها در دست نیست ولی می‌تواند این نتیجه را حاصل کند که ساختار سرجمع حداقل از سال ۱۳۶۰ در ایران جاری است.

پس از آن، در بخشنامه ۱۰۰/۱۴۲۸۲۵ مورخ ۱۳۸۵/۸/۲۴ با عنوان انعقاد پیمان با نرخ مترمربع زیربنا، ضمن ابطال بخشنامه قبلی، انعقاد پیمان با ساختار مترمربع زیربنا برای ساختمان‌های تا ۱۰۰۰۰۰ مترمربع الزامی شناخته شده است.

به فاصله ۴ سال، بخشنامه‌ای با عنوان انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع به شماره ۱۰۰/۶۴۰۵ در تاریخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۴ با حفظ سقف ۱۰۰۰۰۰ متر، جایگزین بخشنامه قبلی و از این تاریخ به بعد مترمربع زیربنا به سرجمع شناخته شد. در این بخشنامه البته برای کارهای بالای ۶۰۰۰ مترمربع، امکان عدم استفاده از بخشنامه در نظر گرفته شده است.

 ریاست جمهوری معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	
شماره: ۱۰۰/۶۴۰۵	تاریخ: ۱۳۸۹/۰۲/۰۴
بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور و پیمانکاران	
موضوع: انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع	
<p>به استناد ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه و ماده (۶) آیین نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی - مصوب سال ۱۳۵۲ و در چارچوب نظام فنی و اجرایی کشور (موضوع تصویبنامه شماره ۴۳۳۳۹/ت/۴۳۳۹۷-هـ، مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰)، دستورالعمل پیوست برای انعقاد پیمان به صورت سرجمع از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۱۱ صفحه به انضمام دفترچه پیمان در ۸ صفحه و ۵ پیوست ابلاغ می‌شود؛ تا برای انعقاد پیمان‌های کارهای ساختمانی با سطح زیربنا تا ۱۰۰۰۰ مترمربع از تاریخ ابلاغ به مورد اجرا گذاشته شود.</p> <p>دستگاه‌های اجرایی به تشخیص خود در قراردادهای اجرای ساختمان با سطح زیربنای بیشتر از ۱۰۰۰۰ مترمربع نیز می‌توانند از این روش برای انعقاد پیمان استفاده کنند. در این صورت رعایت تمام ضوابط و مقررات مربوط به این بخشنامه الزامی است.</p> <p>در صورتی که پیش‌بینی اعتبار لازم در قانون بودجه سنواتی، محل اجرای پروژه و نقشه‌ها تأمین نشده باشد، انعقاد پیمان (حتی به روش پرداخت بر اساس فهرست بها) مجاز نیست و تخلف دستگاه اجرایی محسوب می‌شود.</p> <p>در مواردی که اجرای این بخشنامه برای کارهای بالاتر از ۶۰۰۰ مترمربع امکان‌پذیر نباشد، پس از تأیید بالاترین مقام دستگاه اجرایی و ارائه گزارش توجیهی لازم، عدول از این بخشنامه در طرح‌های ملی باید به تصویب معاونت نظارت راهبردی و در طرح‌های استانی به تصویب شورای فنی استان برسد.</p> <p>در صورتی که دستگاه‌های اجرایی در اجرای کارهای ساختمانی تصمیم به استفاده از روش طرح و ساخت (EPC) داشته باشند، می‌توانند یا استفاده از ضوابط مربوط در این بخشنامه برای اخذ قیمت به صورت سرجمع (Lump Sum) و براساس آیین‌نامه تشخیص صلاحیت مربوط برای پیمانکاران اقدام کنند.</p> <p>این بخشنامه از تاریخ ابلاغ، جایگزین بخشنامه شماره ۱۰۰/۱۴۲۸۲۵ مورخ ۱۳۸۵/۸/۲۴ با موضوع انعقاد پیمان با نرخ مترمربع زیربنا می‌شود.</p>	
ابراهیم عزیزی	

شکل ۱۲ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های ساختمانی به صورت سرجمع مترمربع زیربنا ابلاغیه ۱۳۸۹)

نهایتاً در سال گذشته، بخشنامه شماره ۹۶/۱۲۹۹۱۸۸ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۴ با حفظ عنوان، جایگزین بخشنامه قبلی سرجمع شد و در این بخشنامه، سقف الزام مترآژ به ۴۰۰۰ مترمربع کاهش یافت.

 باست مهندسی سازمان برنامه و بودجه کشور رئیس سازمان		
شماره:	۹۶/۱۲۹۹۱۸۸	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ:	۱۳۹۶/۰۵/۰۴	
موضوع: انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع		
<p>به استناد نظام قنی و اجرایی کشور (مصوبه شماره ۲۳۳۳۹/ت/۳۳۴۹۷-هـ مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ هیأت محترم وزیران) و آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، موضوع ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه، دستورالعمل پیوست برای انعقاد پیمان به صورت سرجمع از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۱۲ صفحه به اضمام دقت‌ترجه پیمان در ۱۷ ماده و ۳ پیوست ابلاغ می‌شود؛ تا برای انعقاد پیمان‌های کارهای ساختمانی با سطح زیربنا تا ۴۰۰۰ مترمربع از تاریخ ابلاغ به مورد اجرا گذاشته شود.</p> <p>دستگاه‌های اجرایی به تشخیص خود در قراردادهای اجرای ساختمان با سطح زیربنای بیشتر از ۴۰۰۰ مترمربع نیز می‌توانند از این روش برای انعقاد پیمان استفاده کنند؛ در این صورت رعایت تمام ضوابط و مقررات مربوط به این بخشنامه الزامی است.</p> <p>در صورت تامین تشدن زمین و محل اجرای پروژه، نقشه‌ها، نبود حداقل ۳۰ درصد اعتبار هزینه کار در حساب دستگاه مناقصه‌گزار قبل از برگزاری مناقصه و پیش‌بینی تشدن اعتبار لازم در بودجه سنواتی، انعقاد پیمان (حتی به روش پرداخت بر اساس قهرست بها) مجاز نیست.</p> <p>در موارد موجهی که اجرای این بخشنامه برای کارهای کمتر از ۴۰۰۰ مترمربع امکان‌پذیر نباشد، پس از تأیید بالاترین مقام دستگاه اجرایی و ارائه گزارش توجیهی و مستندات لازم، استفاده از روش قهرست بهایی، در طرح‌های ملی پس از تصویب امور نظام قنی و اجرایی سازمان برنامه و بودجه کشور و در طرح‌های استانی با تصویب شورای قنی استان امکان‌پذیر است.</p> <p>این بخشنامه از تاریخ ۱۳۹۶/۰۷/۰۱، جایگزین بخشنامه شماره ۱۰۰/۶۴۰۵ مورخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۴ با موضوع انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع می‌شود.</p>		
 محمد باقر نوبخت		

شکل ۱۲ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های ساختمانی به صورت سرجمع مترمربع زیربنا ابلاغیه ۱۳۹۶)

ویرایش‌های مهمی که نسبت به قبلی انجام گرفته به جز بحث مترائز، اضافه شدن تعدیل به پیمان سرجمع است که پیش‌ازین به این شکل وجود نداشت و ضمناً بندهای سخت‌گیرانه مهمی نیز نسبت به کارفرما به این بخشنامه اضافه شده است. از جمله جبران خسارت دیرکرد (ماده ۱۲ پیمان سرجمع، بند "و"، صفحه ۹) و اگر دیرکرد پرداخت‌ها ادامه یابد پیمانکار می‌تواند پس از اخطار کتبی به کارفرما، درخواست خاتمه پیمان نماید (همین بند) و همچنین یک صفحه و نیم در خصوص حل اختلافات بین پیمانکار و کارفرما به این بخشنامه اضافه شده که در نوع خود قابل تأمل است. (ماده ۱۷ پیمان سرجمع، صفحه ۱۲ و ۱۳ و پیمان) این بند که به‌تازگی اضافه شده و نشان می‌دهد دامنه اختلافات در این مدت وسیع بوده است.

مواردی که گفته شد، کم کردن سقف مساحت به ۴۰۰۰ متر و برخورد سخت‌گیرانه‌تر با کارفرما و سایر ویرایش‌های صورت‌گرفته در بخشنامه، مشکلات مهمی را از سرجمع حذف کرده است و اکنون دیگر ایرادهای سنگین ساختاری، به بخشنامه وارد نیست.

تفاوت اساسی قرارداد سرجمع و فهرست‌بهای در ساده‌ترین حالت خود به مبانی پرداخت برمی‌گردد. در پیمان‌های بر پایه فهرست‌بها، مبنای پرداخت به پیمانکار بر اساس ریز آیت‌های مشخص شده در دفترچه برآورد منضم به پیمان است. در این دفترچه، مقادیر کاری که باید انجام شود، به صورت ریز آیت‌ها مشخص شده، قیمت نیز بر اساس اعلام سازمان برنامه‌بودجه به صورت سالانه به روز می‌شود.

به عبارتی فعالیت‌های کاری به ریز فعالیت‌ها تقسیم شده تا حدی که بهای هر آیت با کمترین پیچیدگی قابل تعیین باشد. مثلاً خاک‌برداری ممکن است شامل زمین‌های سخت باشد، بخشی با ماشین و بخشی با دست انجام شود؛ این‌ها همه در محل خود آیت و بهای مشخصی دارد و پیمانکار بهای متناظر با کار انجام شده را دریافت می‌کند، نه کمتر و نه بیشتر.

در پیمان‌های بر پایه سرجمع، در هنگام تهیه اسناد پیمان، بهای کل کار مشابه با ساختار فهرست‌بهای تعیین می‌شود، سپس جدول ساختار شکست کار تهیه می‌شود، آیت‌های این جدول، جمع چند آیت فهرست‌بهای منضم به پیمان است و بر اساس جمع بهای آن آیت‌ها، درصد این فعالیت‌ها نسبت به درصد کل در جدول قرار می‌گیرد. در این پیمان، فهرست‌بهای منضم به پیمان صرفاً راهنما بوده و برای طرفین الزام حقوقی ندارد.

به عبارتی، فعالیت‌های کاری به صورت در صدی از کل (به لحاظ قیمت) در جدول مشخص شده و مثلاً خاک‌برداری مجموعه‌ای از زمین‌های سخت و غیر سخت و ماشینی و دستی در یک آیت خاک‌برداری جمع شده و پیمانکار کلاً خاک‌برداری را که انجام داد، درصدی از بهای کل کار را باید دریافت کند، همان درصدی که در جدول مشخص شده و مراجعه به فهرست‌بهای منضم به پیمان برای پرداخت‌ها، در این نوع قرارداد معنی ندارد.

شاخصه‌های ساختار فهرست‌بهای به شرح زیر است:

- ۱- ریز بودن آیت‌ها و شفافیت مقادیر و بهای هر آیت
- ۲- شفاف و روشن بودن پایش، به لحاظ مقدار و بها
- ۳- مدیریت تغییر مقادیر با دقت بالا (یک متر کمتر و بیشتر محاسبه می‌شود)
- ۴- مدیریت تغییرات طرح به دلیل ریز شدن مقادیر جدید
- ۵- وجود مکانیسم مشخص و عادلانه برای پرداخت اضافه‌کاری‌ها
- ۶- ریسک‌های مربوط به تغییر مقادیر یا بهای کارها به طرفین پیمان برمی‌گردد

هدف از ساختار سرجمع، بالا بردن سرعت کار با پرهیز از ورود به جزئیات است؛ لذا با علم به اینکه نهایتاً یک متر بیشتر و کمتر بتن‌ریزی تأثیر عمیقی بر بهای کل ندارد و اینکه میلگرد ها باید در فوندا سیون به کار روند، مثلاً فوندا سیون ۵ در صد از کل کار تعیین شده و با اتمام آن پیمانکار ۵ در صد از بهای پروژه را دریافت می‌کند و دیگر نیازی به ورود به ریز آیت‌های آرماتوربندی، بتن مگر، بتن‌ریزی، قالب‌بندی و ... نیست.

شاخصه‌های ساختار سرجمع به شرح زیر است:

- ۱- مشخص شدن رقم واحد برای کل کار
- ۲- سرعت بخشی به کار با پرهیز از ورود به جزئیات مقادیر کار
- ۳- سرعت بخشی رسیدگی به صورت وضعیت
- ۴- انعطاف کم در مقابل تغییرات به دلیل معادل نبودن مقادیر و بها در جدول ساختار شکست
- ۵- متفاوت بودن مکانیسم پرداخت کارهای اضافه با روح قرارداد
- ۶- هدف سرجمع این است که ریسک‌های پروژه به پیمانکار برگردد.

بیان شاخصه‌ها، دامنه کاربرد این دو ساختار را مشخص می‌کند:

قرارداد فهرست‌بهای به دلیل ریز شدن در آیتم‌ها، پروژه‌های پیچیده و بزرگ را به خوبی مدیریت کرده و کنترل و پایش پروژه‌های کوچک را نیز آسان می‌کند، در این سیستم، مدیریت تغییرات و کنترل مقادیر و ریسک با شفافیت و دقت بالایی صورت می‌گیرد.

قرارداد سرجمع به دلیل برخورد کلی‌تر با موضوع قرارداد، صرفاً برای پروژه‌های کوچک و ساده (با پیچیدگی کم) کاربرد دارد. به دلیل اینکه تلاش این پیمان سرعت بخشی به واسطه پرهیز از ورود به جزئیات است، تغییرات باید در حداقل مقدار رخ دهد. هزینه و ریسک تغییرات مستقیماً به کارفرما برمی‌گردد.

مقایسه بین خصوصیات هر دو سیستم نشان می‌دهد قرارداد سرجمع برای موقعیتی خاص طراحی شده است، زمانی که پروژه کوچک، ساده و بدون پیچیدگی و با مدارکی بسیار بی‌نقص باشد، ثبات در بازار وجود داشته باشد و کارفرما قصد ورود به جزئیات نداشته باشد و یا فاقد تخصص برای آن باشد و به کیفیت کار پیمانکار اطمینان نسبی وجود داشته باشد و هزینه پروژه در حساب کارفرما موجود باشد، این سیستم با موفقیت قابل پیاده شدن است.

به‌طور کلی چون در سیستم فهرست‌بهای آیتم‌ها تک‌به‌تک پایش می‌شود، متوسط کیفیت بالاتری نسبت به سرجمع دارد. چراکه در سرجمع قرار بر برخورد کلی با موضوع است. چه بسا کارفرمایانی که با شعار کامل بودن اسناد پیمان دستگاه نظارت را در این پروژه‌ها جدی نگرفته و با فاجعه کیفیتی و مالی روبرو شده‌اند. چراکه در هر دو ساختار، کنترل کیفیت به دست دستگاه نظارت است و به دلیل نبود سازوکار مناسب کنترل کیفی در سرجمع، بیشترین فشار برای حفظ کیفیت، بر دستگاه نظارت است.

هر دو ساختار فهرست‌بهای و سرجمع در ایران و سایر کشورها وجود دارند لذا به لحاظ تئوری نمی‌توان یکی از این ساختارها را حذف کرد. با این حال ساختار فهرست‌بهای برای غالب پروژه‌های ساختمانی کارا تر بوده و ریسک کمتری را برای کارفرما به همراه خواهد داشت.

۹.۶ شرایط عمومی پیمان سرجمع اجرای کارهای رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن

 ریاست عمومی معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	
شماره:	۱۰۰/۶۵۶۳۷
تاریخ:	۱۳۹۱/۰۸/۱۴
بخشنامه به دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران	
موضوع: انعقاد پیمان براساس فهرست بهای تجمیع شده راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن	
<p>به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و آیین نامه استانداردهای اجرایی آن و در چارچوب نظام فنی و اجرایی کنسور (مصوبه شماره ۴۲۳۳۹/ت/۳۳۴۹۷ هـ، مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ هیات وزیران)، بخشنامه حاضر برای انعقاد پیمان کارهای رشته راه و ترابری (احداث، تکمیل کارهای نیمه تمام، بهسازی نوع ۳، ۴، ۵، راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن)، براساس فهرست بهای تجمیع شده راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن در:</p> <p>۱- سه صفحه متن بخشنامه</p> <p>۲- یک جلد دفترچه پیمان اجرای کارهای رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن</p> <p>۳- دفترچه فهرست بهای تجمیع شده راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن</p> <p>از نوع گروه اول (لازم الاجرا) ابلاغ می شود تا برای انعقاد پیمان های کارهای یاد شده، از شش ماه بعد از ابلاغ، به مورد اجرا گذاشته شود. در محدوده زمانی شش ماهه، استفاده از این بخشنامه به صورت راهنما و اختیاری است.</p> <p>برای پروژه هایی که مبلغ برآورد آنها براساس آخرین فهرست بهای پایه راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن ابلاغ شده، بیشتر از ۲۰۰ برابر حد نصاب معاملات متوسط باشد، انعقاد پیمان به طور مستقیم براساس فهرست بهای پایه نیز مجاز است.</p> <p>برای انعقاد پیمان هایی که ارجاع کار از طریق ترک تشریفات مناقصه انجام می شود نیز رعایت این بخشنامه الزامی است.</p>	
 بهروز مرادی	

شکل ۱۳ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان سرجمع اجرای کارهای رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه آهن)

۶. ۱۰ شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره

مهندسان مشاور مجموعه‌ای از مهندسان رشته‌های مختلف هستند که به علت داشتن دانش و تخصص می‌توانند منشأ خدمات ارزنده‌ای برای سرمایه‌گذاران در اجرای طرح‌ها باشند. مهندسان مشاور نوعی اهرم علمی و فنی هستند که می‌توانند با تجزیه خود به دانش روز و ایجاد هسته‌های تخصصی و ارتباط نزدیک‌تر با سازندگان داخلی در زمینه‌های مختلف احداث و بهره‌برداری، با حداکثر بهره‌وری در ارائه خدمات موفق برای طرح و سرمایه‌گذار نقش اساسی ایفا نمایند.

مهندس مشاور با استقلال کامل تخصصی و بدون هیچ نفع مالی مرتبط با اهداف سرمایه‌گذار اقدام می‌نماید، بنابراین کاملاً مصون از هر نوع برخورد ناشی از تضاد منافع مالی با سرمایه‌گذار و پیمانکاران خواهد بود.

خدمات مشاوره‌ای شامل مشاوره به صورت مستمر و یا مشاوره برای پروژه‌های خاص یا مسائل خاص می‌باشد. این خدمات ممکن است مربوط به مدیریت، تولید، بازرسی، آزمایش و یا کنترل کیفیت باشد.

شماره: ۱۰۵/۸۲۲-۵۴/۲۲۶-		به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ: ۱۳۷۹/۲/۲۹		
موضوع: موافقت‌نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره		
<p>به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه، آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی و در چهارچوب شرایط فنی و اجرایی کشور (مصوبه شماره ۲۲۵۲۵/ت ۱۴۸۹۸ هـ مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت وزیران)، به پیوست، مجموعه موافقت‌نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره، همراه با مقررات ذیربط، از گروه اول (لازم‌الاجرا) ابلاغ می‌شود تا از این تاریخ برای انعقاد قراردادهای مطالعه، مراحلی و نظارت طرح‌ها با واحدهای خدمات مشاوره مورد عمل قرار گیرد.</p> <p>این مجموعه، جایگزین متن قراردادهای تیب، شماره ۱ (مطالعات راه‌های فرعی)، شماره ۲ (نظارت بر ساختمان راه‌های فرعی)، شماره ۳ (مطالعات و خدمات نظارت کارهای معماری)، شماره ۴ (نظارت بر ساختمان راه‌های اصلی)، شماره ۷ (مطالعات راه اصلی)، شماره ۸ (مطالعات پل)، شماره ۹ (نظارت بر ساختمان پل)، شماره ۱۱ (مطالعات و خدمات نظارت کارهای لوله‌کشی آب و فاضلاب)، شماره ۱۲ (مطالعات طرح جامع شهرها)، شماره ۱۴ (مطالعات مراحل مختلف بهسازی راه)، شماره ۱۵ (مطالعات مراحل اول و دوم تونل) و شماره ۱۹ (تهیه طرح توسعه عمران - جامع - ناحیه) می‌گردد. پیوست شرح خدمات این قراردادها به قوت خود باقی است.</p> <p>با این ابلاغ، قراردادهای تیب شماره ۱۳ (خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح - آزمایشگاه محلی)، شماره ۱۶ (مطالعات ژئوفیزیک)، شماره ۱۸ (مطالعات و خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح) و قرارداد تیب خدمات نقشه برداری، به طور کامل دارای اعتبار بوده و قراردادهای تیب شماره ۳ (مخصوص کار ماشین‌های I.B.M)، شماره ۵ (خدمات فنی و مشاوره جهت تهیه سیستم اطلاعاتی مدیریت و نظارت) و شماره ۱۰ (خرید ماشین آلات راه‌سازی وزارت راه) بدون اعتبار است.</p> <p>در کارهایی که این مجموعه در مورد آنها به طور کامل پاسخگو نیست، موافقت‌نامه و شرایط عمومی قرارداد واحد خدمات مشاوره منتخب باید در هیأت قراردادهای خدمات مشاوره ای ناهمسان (بخشنامه شماره ۳۲۰۰-۵۴/۱۳۰-۶۱۳-۱۰۲، مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۱۵) به تصویب برسد.</p>		
 معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان		

شکل ۱۴ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره)

۱۱.۶ شرایط عمومی همسان قراردادهای مشاوره پژوهشی

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
دفتر رئیس

بِسْمِ تَعَالَى

شماره: ۱۰۵/۱۶۷۰-۵۴/۲۷۵۳	به دستگاه های اجرایی، سازمان های مدیریت و برنامه ریزی استانها
تاریخ: ۱۳۷۹/۵/۲۴	و واحدهای خدمات مشاوره پژوهشی

موضوع: موافقت نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره پژوهشی

به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه، آیین نامه استانداردهای اجرایی طرح های عمرانی و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی کشور (مصوبه شماره ۲۴۵۲۵/ت/۱۴۸۹۸ هـ، مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت وزیران)، این دستورالعمل از نوع گروه اول مذکور در ماده هفت آیین نامه یاد شده، در یک صفحه، صادر می گردد. تاریخ مندرج در ماده هشت آیین نامه مذکور در مورد این دستورالعمل ۱۳۷۹/۱۰/۱ است.

به پیوست، موافقت نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره پژوهشی، ابلاغ می گردد. رعایت کامل مفاد این دستورالعمل از طرف دستگاههای اجرایی، مهندسان مشاور و دیگر عوامل در طرحها و پروژه هایی که تمام یا بخشی از هزینه اجرای آنها از محل اعتبارات طرحهای عمرانی تأمین می گردد، الزامی است.

محمد رضا عارف

معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان

شکل ۱۵ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای مشاوره پژوهشی)

۱۲.۶ شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح

مدیریت طرح (عامل چهارم) شخصیتی حقوقی است که به نمایندگی از طرف کارفرما و به منظور بهره‌گیری از دانش، مهارت‌ها، ابزارها و فنون مدیریتی، وظیفه مدیریت، هماهنگی و نظارت بر مجموعه‌ای از پروژه‌های مرتبط را در جهت دستیابی به اهداف استراتژیک به منظور کسب اطمینان از تعریف مناسب شرح کار، پیشرفت مناسب پروژه‌ها، ایجاد پایگاه دانش پروژه‌ها و صحت نتایج حاصل از اجرای پروژه‌ها برعهده دارد. در تعبیر صنعتی و عمرانی، مدیر طرح را عامل چهارم هم نامیده‌اند زیرا علاوه بر سه عامل کارفرما، مشاور و پیمانکار، این عامل در مدیریت طرح‌ها به ایفای نقش می‌پردازد و از آنجاکه در نظام سنتی سه عامل قبلی تعریف شده بودند به این رکن جدید، عنوان عامل چهارم تخصیص داده شده است. امروز با توسعه طرح‌ها، مدیریت و به ثمر رساندن آن‌ها نیز پیچیده شده و به سازمان اجرایی با توان فنی و نظام اجرایی متناسب با آن نیازمند می‌باشد که ضمن تجهیز و ساماندهی کامل منابع، توانایی نظارت و کنترل بر آن را نیز داشته باشد. به این لحاظ که روش‌های مورد عمل در دستگاه‌های دولتی اغلب علاوه بر منسوخ بودن، روش‌هایی غیر کارا و کند می‌باشند؛ لذا این امر از یک سو منجر به افزایش هزینه، زمان و کاهش کیفیت پروژه‌ها می‌گردد و از سوی دیگر سازمان‌ها و مدیران را درگیر مسائل و مشکلات جاری ناشی از اجرا و نظارت بر پروژه‌ها می‌نماید. این امر علاوه بر افزایش بار تشکیلاتی به لحاظ تأمین نیروی متخصص و آگاه از موضوع، منجر به افزایش درگیری‌های مدیران با مسائل جاری پروژه‌ها و دوری آن‌ها از موضوعات و اهداف اصلی سازمان می‌گردد. از این رو سازمان‌ها برای انجام وظایف نظارتی، هماهنگی و کنترل بر پروژه‌ها، به‌ضرورت بهره‌گیری از شرکت‌هایی که مورد اطمینان، اعتماد و وثوق آن‌ها بوده و از نیروهای متخصص با دانش فنی و مدیریتی بهره‌مند باشند، پی بردند. در این صورت نظام سنتی سه عاملی تبدیل به چهار عاملی می‌گردد که در آن کارفرما (عامل اول)، پیمانکار (عامل دوم)، مهندسین مدیر طرح (عامل سوم) و مدیریت طرح به‌عنوان عامل چهارم محسوب می‌گردد.

 ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور دفتر رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره : ۱۰۵/۷۳۵۵۲/۲۰۱	به دستگاههای اجرایی، واحدهای خدمات مدیریت طرح، واحدهای خدمات مشاوره و پیمانکاران
تاریخ : ۱۳۸۰/۱/۲۸	
موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح	
<p>به استناد آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی طرحهای عمرانی کشور (مصوبه شماره ۲۲۵۲۵/ت/۱۳۸۹هـ.مورخ ۱۳۷۵/۲/۲ هیأت وزیران) به بیوسته مجموعه موافقتنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح، همراه با مقررات ذیربط، از نوع گروه اول ابلاغ می‌شود تا از تاریخ ابلاغ برای انعقاد قراردادهای مدیریت تهیه و اجرای طرحها با واحدهای خدمات مدیریت طرح به اجرا درآید.</p> <p>رعایت کامل مفاد این تشریح از طرف دستگاههای اجرایی، واحدهای خدمات مدیریت طرح، واحدهای خدمات مشاوره، پیمانکاران و عوامل دیگر در طرحهای عمرانی الزامی است.</p>	
 معاون رئیس جمهوری و رئیس سازمان	
۱۸۱	

شکل ۱۶ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح)

۱۳.۶ شرایط عمومی همسان قرارداد خدمات مهندسی ارزش

مهندسی ارزش اینک به عنوان یک تکنیک ارزشمند در عرصه فعالیت‌های مهندسی شناخته شده است و به عنوان شیوه‌ای مؤثر جهت شناسایی و حذف هزینه‌های غیرضروری در اجرای پروژه‌ها بکار گرفته می‌شود. در مهندسی ارزش فرض بر این است که می‌توان برای هر پروژه با مقایسه گزینه‌های مختلف، گزینه بهینه‌ای با حداقل هزینه و کیفیت قابل قبول یافت. استفاده از این تکنیک در بازبینی پروژه‌ها، هزینه‌هایی دربر خواهد داشت و لذا این مطالعات برای پروژه‌های بزرگ و پیچیده که معمولاً سرمایه‌گذاری سنگینی دارند، بیشتر مقرون به صرفه است. تجربه نشان می‌دهد که به ازاء هر واحد هزینه برای مطالعات مهندسی ارزش بین ۱۵ تا ۳۰ واحد صرفه‌جویی خواهیم داشت و از آنجا که در کشور ما پروژه‌های مختلف و متنوعی در دست اجراست و اعتبارات زیادی را نیز به خود اختصاص می‌دهد لزوم به‌کارگیری مهندسی ارزش در بازبینی این پروژه‌ها بیشتر احساس می‌گردد.

بسمه تعالی

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
رییس سازمان

شماره:	۲۰۰/۲۱۵۹۱۹	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ:	۱۳۸۴/۱۲/۱۴	
موضوع:		
مجموعه دستورالعمل‌های مطالعات مهندسی ارزش در دوره پیش از عملیات اجرا و ساخت		

به استناد آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، موضوع ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و در چارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور (مصوبه شماره ۲۴۵۲۵/ت/۱۴۸۹۸ هـ مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت محترم وزیران) و بند «ج» ماده ۳۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، به پیوست دستورالعمل‌های زیر ابلاغ می‌شوند؛ تا از این تاریخ در قراردادهای منعقد شده و قراردادهایی که منعقد خواهند شد، به مورد اجرا گذاشته شود:

- ۱- گردش کار انجام مطالعه مهندسی ارزش از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۲۴ صفحه.
- ۲- شیوه‌نامه انجام مطالعات مهندسی ارزش از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۸ صفحه.
- ۳- موافقتنامه، شرایط عمومی همسان و پیوست‌های قرارداد خدمات مهندسی ارزش از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۲۴ صفحه.
- ۴- راهنمای عمل و کنترل مراحل مختلف در فرآیند مهندسی ارزش از نوع گروه سوم در ۵ صفحه، که دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور می‌توانند از این دستورالعمل به عنوان راهنما استفاده کنند و در صورتی که روش‌ها، دستورالعمل‌ها و راهنماهای بهتری داشته باشند، رعایت مفاد این راهنما الزامی نیست، عوامل یاد شده باید نسخه‌ای از دستورالعمل‌ها، روش‌ها و راهنماهای جایگزین را برای دفتر امور فنی، تدوین معیارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله این سازمان، ارسال کنند.

فرهاد رهبر

معاون رییس جمهوری و رییس سازمان

شکل ۱۷ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قرارداد خدمات مهندسی ارزش)

۱۴.۶ شرایط عمومی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول

قراردادهای واگذاری لیسانس و دانش فنی یکی از سازوکارهای اصلی انتقال تکنولوژی است که طی آن به طور رسمی دارنده لیسانس و دانش فنی، حق کاربرد آن را به گیرنده واگذار می‌کند. قرارداد همسان حاضر با استفاده از نمونه قراردادهای منعقد شده در کشور و قراردادهای بین‌المللی، برای واحدهای صنعتی فرایندی، به صورت راهنما تهیه شده است و دستگاه‌های اجرایی می‌توانند با رعایت قوانین و مقررات جاری کشور آن را مورد استفاده قرار دهند.

در این قرارداد واگذارنده اظهار می‌دارد، فرایندی برای تولید محصول در اختیار دارد و همچنین مالک داده‌های فنی، اطلاعات، نقشه‌ها، طرح‌ها، مستندات، برنامه‌ها، نرم‌افزارها و دستورالعمل‌های مربوط به استفاده از فرایند و تولید محصول در واحدهای صنعتی است و همچنین دانش فنی مورد استفاده تجاری بوده و هم‌اکنون در واحدهای صنعتی متعلق به واگذارنده و یا در واحدهای صنعتی سایر گیرندگان به کار می‌رود.

همچنین گیرنده قصد دارد به احداث واحد صنعتی برای تولید محصول در محل و با ظرفیت درج شده در قرارداد مبادرت ورزد، نظر به اینکه واگذارنده مایل به واگذاری لیسانس، انتقال و فروش دانش فنی و انجام خدمات مربوط است و گیرنده مایل است تا لیسانس حقوق اختراع را دریافت کند، از خدمات واگذارنده در تهیه و تحویل بسته طراحی مهندسی فرایند و تمام مدارک و اطلاعات فنی مربوط به آن و نیز خدمات مربوط به طراحی، مهندسی و ساخت واحد صنعتی برخوردار شود و برخی خدمات دیگر واگذارنده را، در ارتباط با ساخت و بهره‌برداری از واحد صنعتی دریافت کند.

 ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره : ۱۰۱/۱۶۵۷۲۵	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مشاوران و پیمانکاران
تاریخ : ۱۳۸۳/۹/۱۰	
موضوع: موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول	
<p>به استناد ایننامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی موضوع ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه و در چارچوب نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور، (مصوبه شماره ۲۳۵۲۵/ت/۱۳۸۸هـ. ش. مورخ ۱۳۷۵/۴/۲ هیات وزیران)، به پیوست " موافقتنامه، پیوستها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول " از نوع گروه سوم ابلاغ می‌شود.</p> <p>همراه مجلد فوق، برگردان انگلیسی نیز ضمیمه است تا در صورت نیاز در کنار متن فارسی در قراردادها مورد استفاده قرار گیرد ولی همواره متن فارسی ملاک عمل خواهد بود.</p>	
 معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان	

شکل ۱۸ (بخشنامه شرایط عمومی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایندهای تولید محصول)

۱۵.۶ شرایط عمومی قراردادهای خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی

این نوع قرارداد که مابین کارفرما و مشاور منعقد می‌شود، به هدف اطمینان خاطر کارفرما از حصول نتایج مطلوب در خصوص کارهای صورت گرفته توسط پیمانکار از طریق انجام آزمایش‌های مختلف می‌باشد.

بسمه تعالی

ریاست جمهوری

معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی

شماره :	۱۰۰/۱۵۱۹۷۶	بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ :	۱۳۸۶/۱۲/۸	

موضوع :

موافقتنامه و شرایط قراردادهای خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی

به استناد ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه، ماده ۳۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی و نظام فنی و اجرایی کشور (موضوع تصویبنامه شماره ۴۲۳۳۹/ت/۳۳۴۹۷ هـ، مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ هیأت وزیران)، به پیوست «موافقتنامه و شرایط قراردادهای خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی» از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) در ۲۹ صفحه ابلاغ می‌شود، تا در قراردادهایی که از تاریخ ابلاغ این بخشنامه منعقد می‌شوند به اجرا درآید. این بخشنامه و پیوست آن، جایگزین بخشنامه شماره ۶۹۵-۲۲۶۳/۵۴-۱ مورخ ۱۳۶۱/۲/۱۹ با عنوان قرارداد تیپ خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح (آزمایشگاه محلی) و ضمیمه آن می‌شود.

امیر منصور برقی
معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور

شکل ۱۹ (بخشنامه شرایط عمومی قراردادهای خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی)

۱۶.۶ شرایط عمومی قراردادهای خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح

این نوع قرارداد به منظور خدمات مطالعه (مطالعه و طراحی) و نظارت (یا خدمات مرحله ساخت و تحویل) در حیطه ژئوتکنیک و مقاومت مصالح طرح‌ها و پروژه‌ها تهیه شده است. همچنین این قرارداد برای انجام خدمات مطالعه یا نظارت به‌تنهایی نیز کاربرد دارد.

بسمه تعالی

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
دفتر رئیس سازمان

شماره : ۱۰۱/۱۰۷۷۲۶	بخشنامه به دستگاههای اجرایی ، مهندسان مشاور و پیمانکاران
تاریخ : ۱۳۸۲/۶/۸	
موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح	

به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه ، آیین نامه استانداردهای اجرایی طرح های عمرانی و در چارچوب نظام فنی و اجرایی طرح های عمرانی کشور (موضوع مصوبه شماره ۲۴۵۲۵/ت ۱۴۸۹۸ هـ ، مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت وزیران) به پیوست ، مجموعه موافقتنامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات مشاوره ژئوتکنیک و مقاومت مصالح از گروه اول (لازم الاجرا) ابلاغ می شود تا از این تاریخ برای انعقاد قراردادهای مطالعه ، طراحی و نظارت طرحها با واحدهای ذیصلاح ، مورد عمل قرار گیرد .

این مجموعه ، جایگزین متن قرارداد تیب شماره ۱۸ با عنوان قرارداد مطالعات و خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح ، موضوع بخشنامه شماره ۴۶۹۸-۵۴/۱۲۸۲۰-۱ مورخ ۱۳۵۹/۱۲/۲۳ می گردد .

محمد ستاری فر
معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان

شکل ۲۰ (بخشنامه شرایط عمومی قراردادهای خدمات ژئوتکنیک و مقاومت مصالح)

۱۷.۶ شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه برداری

کاربرد این نوع شرایط عمومی در انعقاد قرارداد جهت انجام خدمات مختلف نقشه برداری می باشد که ما در ادامه نمونه هایی از این خدمات را معرفی کرده ایم:

- ۱- انجام مطالعات نیازسنجی و امکان‌سنجی در زمینه GIS
- ۲- آماده‌سازی داده‌های مکانی و توصیفی برای ورود به GIS
- ۳- طراحی و پیاده‌سازی پایگاه‌های داده مکانی (GeoDatabase)
- ۴- عکس‌برداری هوایی و تهیه نقشه با پهپاد
- ۵- تهیه مدل رقومی زمین از عکس (DTM, DSM, DEM)
- ۶- مساحی، برداشت و تفکیک اراضی
- ۷- تهیه نقشه‌های توپوگرافی در کلیه مقیاس‌ها
- ۸- تهیه نقشه‌های ثبت املاک - کاداستر شهری و غیرشهری
- ۹- پیاده‌سازی نقاط، ستون، فونداسیون و کنترل شاقولی ستون‌ها
- ۱۰- انجام امور محوطه‌سازی
- ۱۱- محاسبه حجم عملیات خاکی
- ۱۲- اجرا و کنترل دیواره‌های محل خاک‌برداری‌های عمیق مانتورینگ
- ۱۳- نقشه‌برداری و جانمایی نمای حرفه‌ای ساختمان اسپایدر، کامپوزیت

...و

 ریاست جمهوری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور دفتر رئیس سازمان	
بسمه تعالی	
شماره : ۱۰۱/۱۲-۲۵۷	به دستگاه های اجرایی و مهندسان مشاور
تاریخ : ۱۳۸۱/۲/۶	
موضوع : موافقت نامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه برداری	
<p>به استناد ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه، این نامه استانداردهای اجرایی طرح های عمرانی و در چهارچوب نظام فنی و اجرایی کشور (موضوع تصویب نامه شماره ۲۳۵۲۵/ت ۱۳۸۹۸ هـ . مورخ ۱۳۷۵/۴/۴ هیأت وزیران)، به پیوست مجموعه «موافقت نامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه برداری» از نوع گروه اول (لازم الاجرا)، ابلاغ می گردد تا از این تاریخ برای انعقاد قراردادهای خدمات مذکور مورد عمل قرار گیرد.</p> <p>این مجموعه جایگزین متن قرارداد تیب خدمات نقشه برداری می گردد. پیوست شرح خدمات قرارداد مذکور کماکان به قوت خود باقی است.</p> <p>در مورد کارهایی که این مجموعه به طور کامل پاسخگو نیست، موافقت نامه و شرایط عمومی قرارداد مورد نظر باید در هیأت قراردادهای نااهمسان خدمات مشاوره ای به تصویب برسد.</p> <p style="text-align: center;"> محمد ستاری فر معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان </p>	

شکل ۲۱ (بخشنامه شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه برداری)

۱۸.۶ شرایط عمومی پیمان کارهای ابنیه صنعت نفت به روش فهرست بها

تاریخ : ۸۳ / ۸ / ۶	 جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت
شماره : ۲۷۸۳۴ - ۲۸ / ۱	
پیوست :	
بسمه تعالی	
به : معاونین محترم وزارت نفت : مدیران عامل محترم شرکتهای اصلی و فرعی	
<u>موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی قرارداد</u>	
<p>به پیوست موافقتنامه و شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان کارهای ابنیه صنعت نفت به روش فهرست بها ابلاغ می گردد ، تا برای پیمانهای پیمانکاران که بعد از ابلاغ این بخشنامه منعقد می شود ، مورد استفاده قرار گیرد.</p> <p>استفاده از این موافقتنامه و شرایط عمومی آن برای کلیه واحدهای اجرایی تابعه وزارت نفت الزامی است.</p>	
 بیژن زنگنه وزیر نفت	

شکل ۲۲ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان کارهای ابنیه صنعت نفت به روش فهرست بها)

۱۹.۶ شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) اختصاصی صنعت نفت

در سال ۱۳۹۸ اداره کل نظام فنی و اجرایی و ارزشیابی طرح‌ها، از ادارات زیرمجموعه معاونت مهندسی، پژوهش و فناوری وزارت نفت، به استناد جزء ششم از بند (ب) ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت م‌صوب ۱۳۹۱ که از جمله وظایف و اختیارات وزارت نفت را اعمال نظارت و کنترل عملکرد شرکت‌های تابعه در زمینه‌های مالی، فنی، اداری، حقوقی، بازرگانی، پژوهشی، قراردادهای و سایر امور برمی شمارد، اقدام به بازرراحی نشریه ۵۴۹۰ سازمان برنامه و بودجه نمود که نتیجه آن تدوین سندی تکامل یافته با بهره‌مندی از تجارب و نظرات خبرگان صنعت و دانشگاه بود؛ سندی که با وارد نمودن درس آموخته‌های حاصله از اجرای سند پیشین مشابه در طول سال‌ها، تکمیل گردیده است.

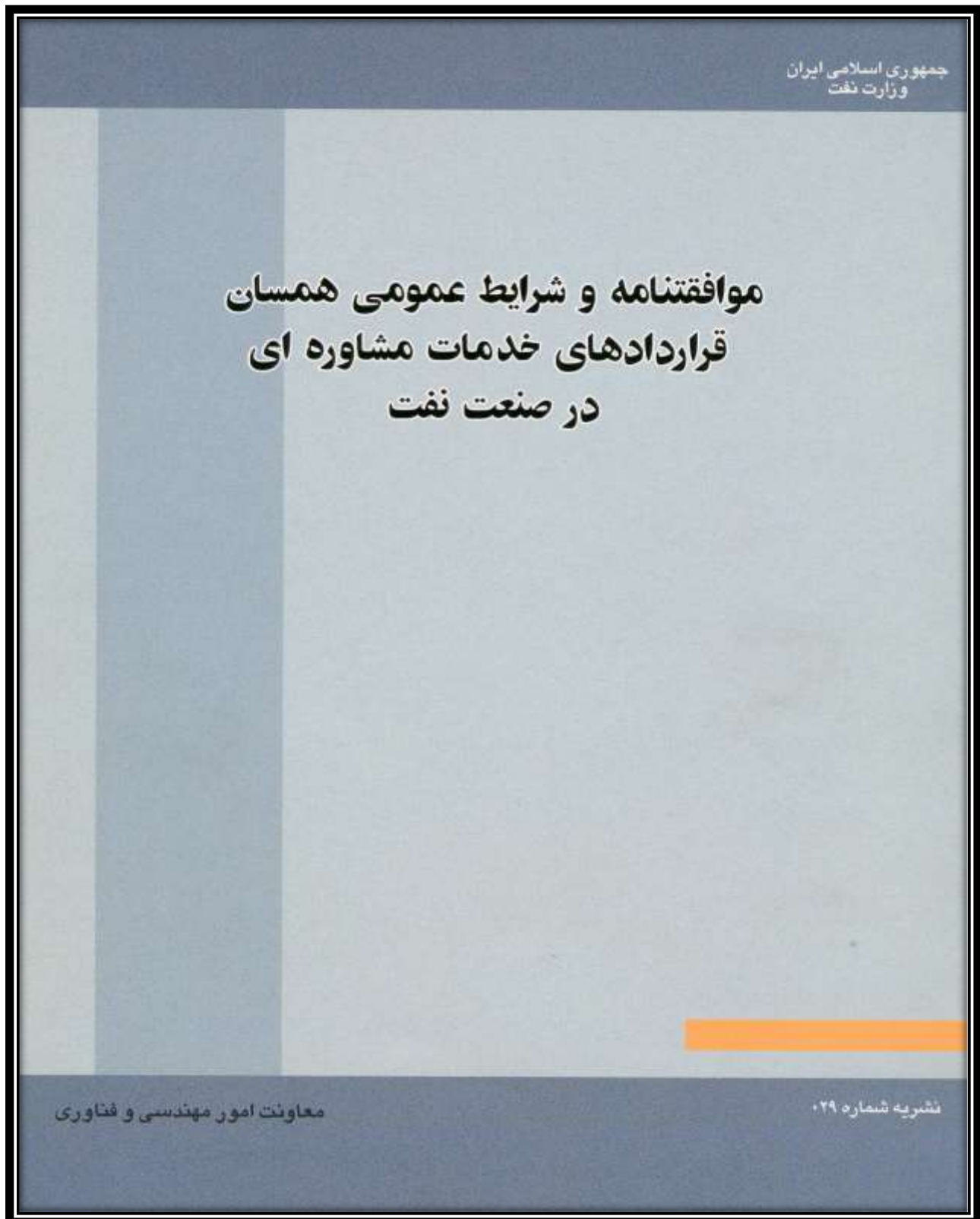
این سند به شرکت‌های تابعه وزارت نفت مشتمل بر شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران و شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران به صورت لازم‌الاجرا جهت بهره‌برداری در کلیه طرح‌ها و پروژه‌هایی که پس از انجام مطالعات پایه توسط کارفرما، به صورت خرید توأم کالا و تجهیزات و خدمات مهندسی و ساختمان و نصب تعریف و ارجاع می‌گردد، ابلاغ شد.

 <p>جمهوری اسلامی ایران وزارت نفت</p>	<p>معاونت مهندسی، پژوهش و فناوری</p>
<p>کتاب: ۲۳ سر ۹۶ شماره: ۹۶/۱۳۸۹۳۴ پوست:</p>	<p>معاونان محترم وزیر و مدیران عامل شرکت‌های اصلی مدیران و رؤسای محترم واحدهای ستادی مدیران عامل محترم شرکت‌های تابعه</p>
<p>موضوع: موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) اختصاصی صنعت نفت</p>	
<p>با سلام</p> <p>احتراماً، به استناد جزء ۶ بند "ب" ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مبنی بر "اعمال نظارت و کنترل عملکرد شرکت‌های تابعه در زمینه‌های مالی، فنی، اداری، حقوقی و قراردادی و سایر امور" و بمنظور تحقق رویکرد نظام اجرایی EPC مطابق با ملزومات خاص صنعت نفت، سند موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) اختصاصی صنعت نفت برای طرح‌ها و پروژه‌هایی که پس از انجام مطالعات طراحی پایه توسط کارفرما، به صورت خرید توأم کالا و تجهیزات و خدمات مهندسی و ساختمان تعریف می‌گردند، به صورت آزمایشی به مدت چهار ماه ابلاغ می‌گردد. شرکت‌های تابعه در مدت ابلاغ آزمایشی سند مذکور می‌توانند تا تاریخ ابلاغ نهایی، از این سند به عنوان جایگزین اسناد همسان قراردادهای EPC موضوع ابلاغیه شماره ۲۸/۱-۲۰۴۶/۱ مورخ ۱۳۸۱/۶/۱۹ وزیر محترم نفت، برای انعقاد پیمان‌های با شرح خدمات فوق‌الذکر استفاده نمایند. شایان ذکر است حداقل‌های الزام‌آور جهت درج در پیوست‌ها در دوره ابلاغ آزمایشی صرفاً به عنوان راهنما ارائه شده است.</p>	
<p>حیبیب... بیطرف معاون مهندسی، پژوهش و فناوری</p> <p style="text-align: center;"> ۱۶،۳،۲۰ </p>	

شکل ۲۳ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب اختصاصی صنعت نفت)

۶. ۲۰ شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره در صنعت نفت

شکل ۲۴ (جلد شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره در صنعت نفت)

تاریخ : ۸۳، ۵، ۱۹
 شماره : ۸۱-۱۱۶۸
 پیوست :

بسمه تعالی

به : معاونین محترم وزارت نفت
 : مدیران عامل محترم شرکتهای اصلی و فرعی

موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی قرارداد

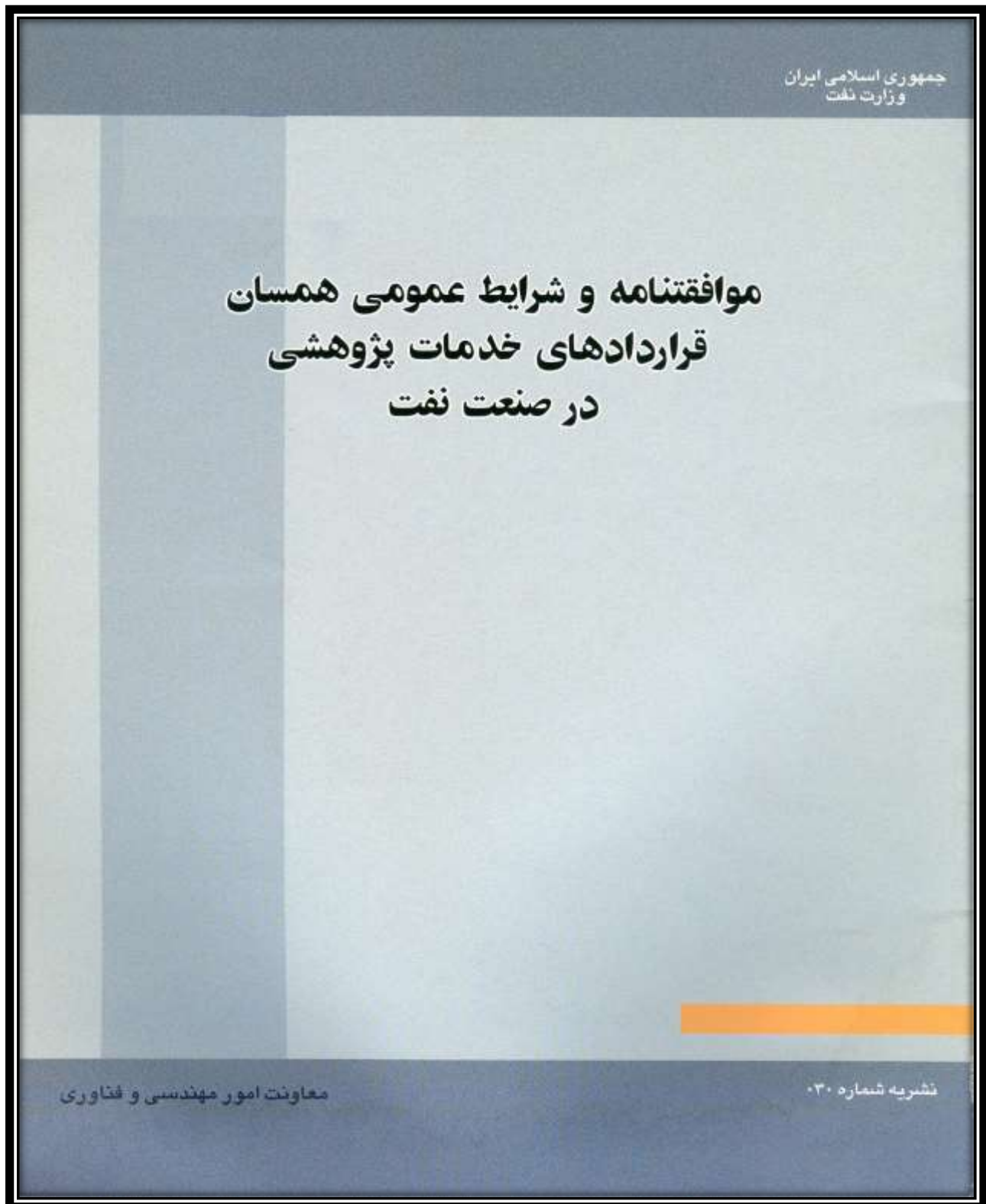
به پیوست موافقتنامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات مشاوره
 صنعت نفت ابلاغ می گردد ، تا برای قراردادهای خدمات مشاوره که بعد از ابلاغ
 این بخشنامه منعقد می شود ، مورد استفاده قرار گیرد.
 استفاده از این موافقتنامه و شرایط عمومی آن برای کلیه واحدهای اجرایی تابعه
 وزارت نفت الزامی است.

بیژن زنگنه
 وزیر نفت

شکل ۲۵ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره در صنعت نفت)

۲۱.۶ شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات پژوهشی در صنعت نفت

شکل ۲۶ (جلد شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات پژوهشی در صنعت نفت)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت نفت

تاریخ : ۸۳، ۵، ۱۹
شماره : ۲۸، ۱ - ۱۱۶۹
پیوست :

بسمه تعالی

به : معاونین محترم وزارت نفت
: مدیران عامل محترم شرکتهای اصلی و فرعی

موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی قرارداد

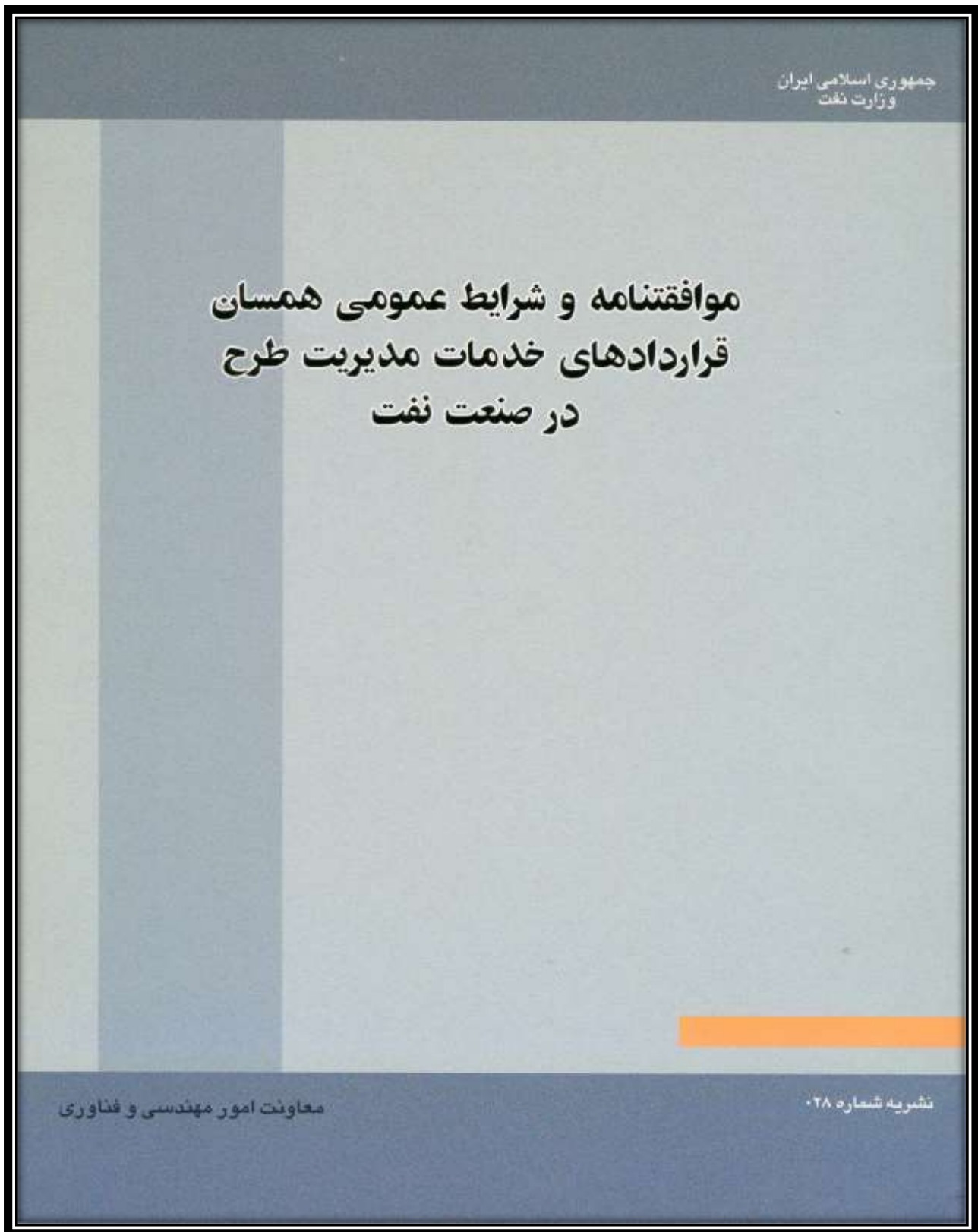
به پیوست موافقتنامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات پژوهشی صنعت نفت ابلاغ می گردد ، تا برای قراردادهای خدمات پژوهشی که بعد از ابلاغ این بخشنامه منعقد می شود ، مورد استفاده قرار گیرد.
استفاده از این موافقتنامه و شرایط عمومی آن برای کلیه واحدهای اجرایی تابعه وزارت نفت الزامی است.

بیژن رنگنه
وزیر نفت

شکل ۲۷ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات پژوهشی در صنعت نفت)

۲۲.۶ شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح در صنعت نفت

شکل ۲۸ (جلد شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح در صنعت نفت)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت نفت

تاریخ: ۸۳، ۵، ۱۹
شماره: ۱۱۶۷ - ۸، ۱ -
پیوست:

بسمه تعالی

به : معاونین محترم وزارت نفت
مدیران عامل محترم شرکتهای اصلی و فرعی

موضوع : موافقتنامه و شرایط عمومی قرارداد

به پیوست موافقتنامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات مدیریت طرح صنعت نفت ابلاغ می گردد ، تا برای قراردادهای خدمات مدیریت طرح که بعد از ابلاغ این بخشنامه منعقد می شود ، مورد استفاده قرار گیرد.
استفاده از این موافقتنامه و شرایط عمومی آن برای کلیه واحدهای اجرایی تابعه وزارت نفت الزامی است.

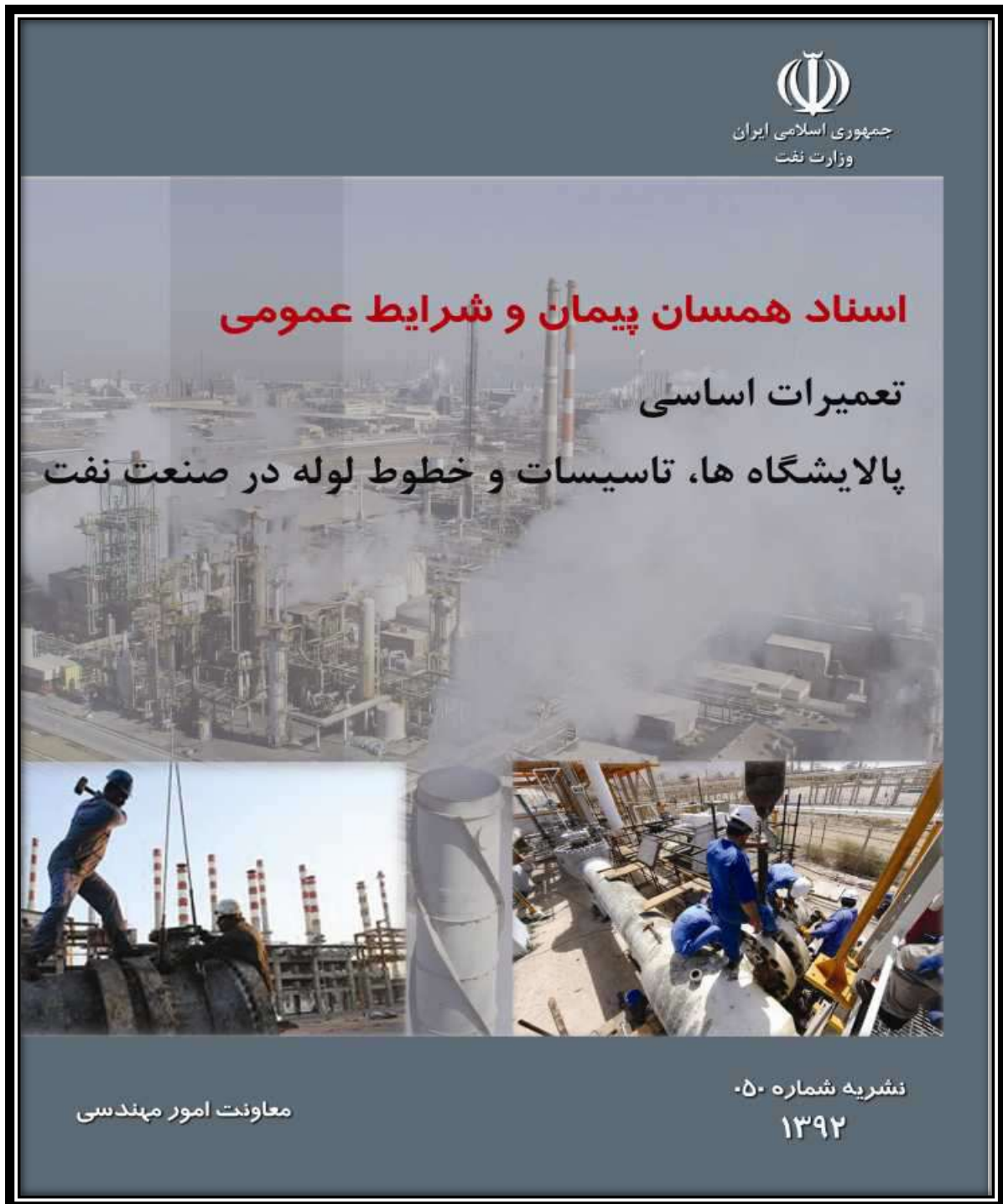
بیژن زنگنه
وزیر نفت

شکل ۲۹ (بخشنامه شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح در صنعت نفت)

۲۳.۶ شرایط عمومی پیمان‌های تعمیرات اساسی پالایشگاه‌ها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت

در تدوین این اسناد کوشش گردیده است مؤلفه‌های اصلی پیمان از قبیل چگونگی انجام کارها و فعالیت‌ها، چگونگی پرداخت‌ها، تأمین قطعات عمومی و اختصاصی و ماشین‌آلات، بیمه‌ها، آموزش، HSE، حراست و تعهدات و مسئولیت‌های طرفین پیمان در بخش‌های مختلف شرایط عمومی به گونه‌ای پیش‌بینی شود که قابلیت کاربردی در صنایع مختلف نفت را داشته و بخش‌های متغیر پیمان با نظر و تصمیمات متخصصین هر رشته و متناسب با نیازهای پروژه تعمیرات اساسی و با در نظر گرفتن قوانین و مقررات و بخشنامه‌های موضوعه در شرایط خصوصی و پیوست‌های پیمان تکمیل گردد.

شکل ۳۰ (جلد شرایط عمومی پیمان‌های تعمیرات اساسی پالایشگاه‌ها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت)

تاریخ : ۲۷ - ۹۲
شماره : ۴۳
پیوست : ۹۲۲۶۷۷۹۸۹۱

جمهوری اسلامی ایران

وزارت نفت

« سال حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی »

برستانی

معاونت امور مهندسی

به : معاونین محترم وزارت نفت
معاونین محترم و مدیران عامل شرکتهای اصلی
مدیران محترم شرکتهای فرعی

موضوع: اسناد همسان پیمان تعمیرات اساسی
پالایشگاه‌ها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت

باسلام ،

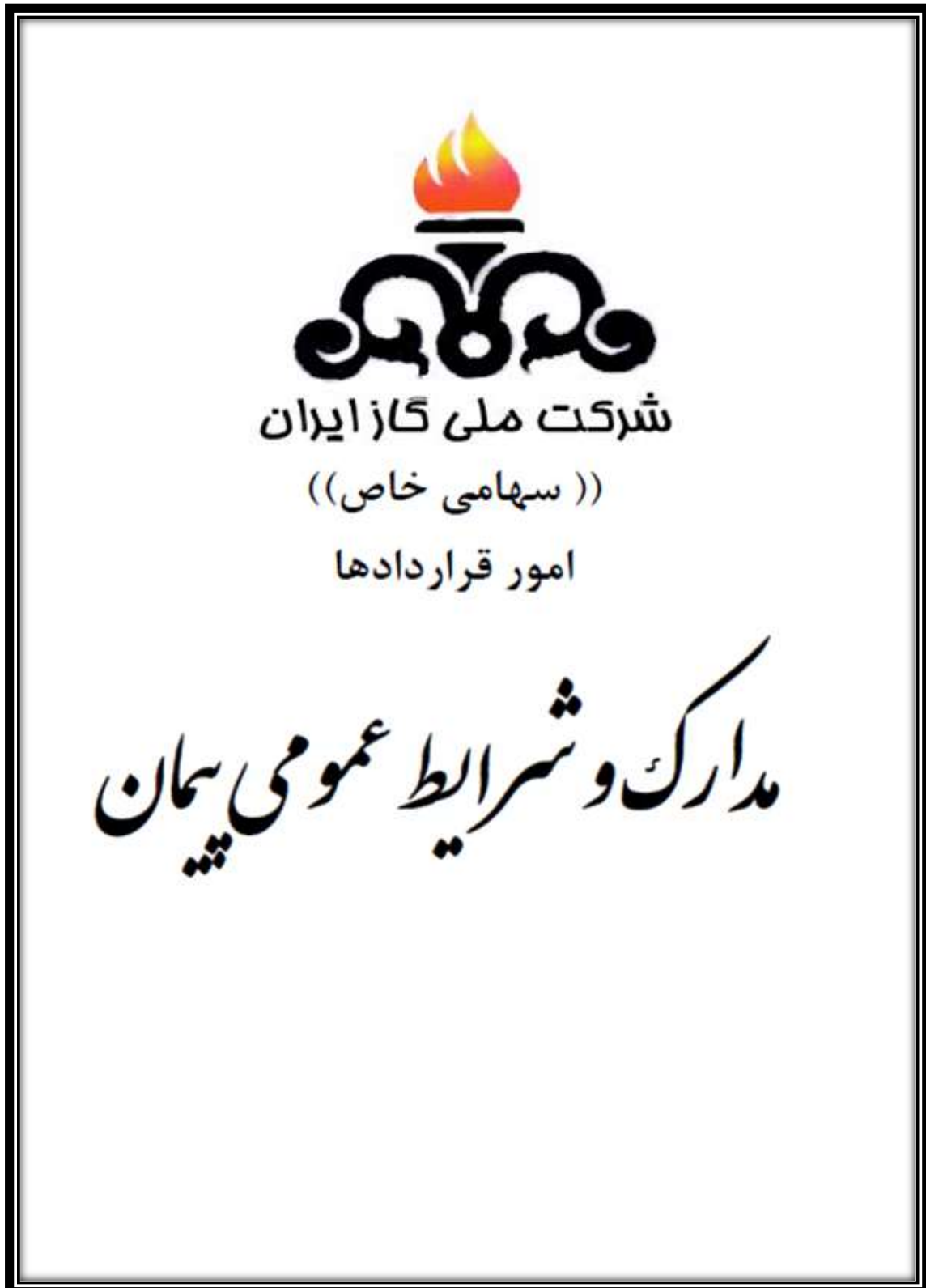
در راستای اجرای قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت به پیوست موافقتنامه، شرایط عمومی، شرایط خصوصی و پیوست های پیمان تعمیرات اساسی پالایشگاه ها ، تأسیسات و خطوط و لوله در صنعت نفت در قالب لوح فشرده به مدت یکسال بصورت آزمایشی ارسال می گردد تا با بکارگیری آن در اسناد قراردادهای مربوط، نسبت به عملکرد آن بررسی لازم معمول و نظرات پیشنهادی به این معاونت اعلام گردد. تا متعاقباً اسناد نهایی ابلاغ شود. ضمناً اسناد مذکور از طریق سایت های www.nioc.ir ، www.mop.ir و www.det-mop.ir قابل دسترسی می باشد.

سیدعماد حسینی
معاون وزیر

شکل ۳۱ (بخشنامه شرایط عمومی پیمان‌های تعمیرات اساسی پالایشگاه‌ها، تأسیسات و خطوط لوله در صنعت نفت)

۲۴.۶ شرایط عمومی پیمان‌های شرکت ملی گاز ایران

شکل ۳۲ (شرایط عمومی پیمان‌های شرکت ملی گاز ایران)

۶. ۲۵ شرایط عمومی قراردادهای بالادستی نفت و گاز

شماره ابلاغیه : ۵۷۲۲۵/

تاریخ تصویب : ۱۳۹۵/۰۵/۱۳ ت ۵۳۳۶۷

تاریخ ابلاغیه : ۱۳۹۵/۰۵/۱۶

شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز

شماره ۵۳۳۶۷/ت ۵۷۲۲۵

۱۳۹۵/۵/۱۶

وزارت نفت - وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان برنامه و بودجه کشور

هیأت وزیران در جلسه ۱۳۹۵/۵/۱۳ به پیشنهاد وزارت نفت و به استناد جز (۳) بند (ت) ماده (۳) و ماده (۷) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت - مصوب ۱۳۹۱ - و با توجه به مفاد سیاستهای ابلاغی بخش انرژی، بندهای (۱۲)، (۱۳) و (۱۴) سیاستهای اقتصاد مقاومتی و بندهای (۱۲)، (۱۷) و (۱۸) سیاستهای کلی برنامه ششم توسعه، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و با هدف توسعه میدانها/ مخزنها با اولویت میداین مشترک، اجرای طرحهای توسعه میداین/ مخازن جدید از اکتشاف تا بهره برداری و اجرای طرحهای صیانت از مخازن (بهبود و افزایش ضریب بازیافت) تا سقف تولید اضافه روزانه یک میلیون بشکه نفت خام و دوپست و پنجاه میلیون مترمکعب گاز طبیعی، شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز را به شرح زیر تصویب کرد:

شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز

شکل ۳۳ (بخشنامه شرایط عمومی قراردادهای بالادستی نفت و گاز)

۷ شرایط عمومی پیمان‌های بین‌المللی

معتبرترین شرایط عمومی پیمان بین‌المللی در زمینه قراردادهای عمرانی عبارت‌اند از:

۱- **نشریات FIDIC** (اختصار عبارت فرانسوی فدراسیون بین‌المللی مهندسان مشاور)

INTERNATIONAL FEDERATION OF CONSULTING ENGINEERS

۲- **نشریات GCC**

GENERAL CONDITIONS OF CONTRACT FOR WORKS OF CIVIL ENGINEERING CONSTRUCTION

۳- **نشریات JBCC**

THE JOINT BUILDING CONTRACTS COMMITTEE

۴- **نشریات NEC** (که به ECC تغییر نام یافته است)

NEW ENGINEERING CONTRACT

۱.۷ فیدیک چیست

فیدیک (FIDIC) نهادی بین‌المللی است که برگرفته از عبارت فرانسوی *Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils* می‌باشد. فیدیک، اتحادیه بین‌المللی مهندسان مشاور می‌باشد که از اتحادیه‌های مهندسان مشاور کشورهای مختلف تشکیل شده است و با گروه بین‌المللی پیمانکاران نیز همکاری دارد. شایان‌ذکر است فیدیک، در جهت اعتلای کار مهندسان مشاور فعالیت دارد و برای کارهای خدمات مشاوره دستورات عمل و راهنماهای مختلفی تهیه و منتشر می‌کند.

شکل ۳۴ (لوگوی اتحادیه بین‌المللی مهندسان مشاور)

۱.۱.۷ تاریخچه فیدیک

بیشتر از یک قرن قبل که کشورهای اروپایی صنعتی شده بودند، قراردادهای منعقد شده بین کارفرمایان و پیمانکاران و یا مشاوران در پروژه‌های صنعتی، دارای متون متفاوت با زبان‌های گوناگون و بعضاً سلیقه‌ای بود که مشکلات زیادی را در اجرا و به‌ویژه در تفسیر و مفاهیم شرایط آنها به وجود می‌آورد. از طرف دیگر، اعمال شرایط قراردادی به نفع کشورهای پیشرفته و به زیان کشورهای کمتر توسعه‌یافته و یا در حال توسعه، فقدان تسلط بر زبان خارجی و عدم شفافیت متون قراردادها به بروز اختلافات بسیاری بین طرفین قراردادها منجر می‌شد؛ لذا، به‌منظور رفع این مشکلات، نیاز جدی به قراردادهای با مدل یکپارچه که در پروژه‌های صنعتی استفاده شود، احساس می‌شد. از این‌رو، فیدیک در سال ۱۹۱۳ توسط پنج انجمن مهندس مشاور از سه کشور بلژیک، فرانسه و سوئیس تأسیس شد. در حال حاضر ۷۵ انجمن ملی کشورهای مختلف بخش خصوصی در فیدیک عضویت دارند که به‌عنوان یک نهاد حرفه‌ای غیردولتی و غیرانتفاعی (NGO) معرف صنعت مهندسی مشاور در سطح جهانی است و در راستای رسالت حرفه‌ای خود از منافع شرکت‌هایی که خدمات دانش محوری در زمینه سازندگی و محیط‌زیست ارائه می‌کنند، پشتیبانی می‌کند.

لازم به ذکر است، از هر کشور فقط یک انجمن می‌تواند به عضویت فیدیک درآید. شرکت‌هایی که در این انجمن‌های ملی عضویت دارند، به‌عنوان اعضای فیدیک تلقی شده و می‌توانند از مزایای آن از جمله قراردادن الگوی فیدیک در سربرگ‌های شرکت خود استفاده کنند.

فیدیک به‌وسیله هیئت‌مدیره ۹ نفره که همه‌ساله در مجمع عمومی سازمان‌های ملی مهندسان مشاور انتخاب می‌شوند، اداره می‌شود و رئیس هیئت‌مدیره آن به مدت ۲ سال انتخاب می‌شود.

۲.۱.۷ بخش‌های قرارداد فیدیک

قراردادهای مدل فیدیک از سه بخش زیر تشکیل شده است:

۱- موافقت‌نامه قرارداد (Contract Agreement) :

این بخش معمولاً کوتاه بوده و تکمیل آن به عهده تهیه‌کننده پیش‌نویس قرارداد است. در ابتدای این بخش شرح کوتاهی که به آن Recital می‌گویند عنوان می‌شود.

۲- شرایط خصوصی (Particular Condition) :

در شرایط خصوصی اطلاعاتی بسته به نوع قرارداد ذکر می‌شود که با توجه به مفاد شرایط عمومی آن را بایستی تکمیل نمود. به‌عنوان مثال قانون حاکم بر قرارداد، محل پروژه، نحوه پرداخت‌ها و غیره.

۳- شرایط عمومی (General Condition) :

این بخش که بسیار مفصل است کلیه شرایطی که بایستی برای پروژه در نظر گرفت را شامل می‌شود. از جمله شرایط مالی، تأخیرات، تعلیق، خاتمه قرارداد، شرایط فورس ماژور، حد مسئولیت، مصونیت و غیره.

فیدیک همواره توصیه می‌نماید که حتی‌الامکان در متون شرایط عمومی تغییری انجام نپذیرد اما در عمل و به لحاظ تأمین نظرات کارفرما این امر عملی نیست ولی به‌هرحال می‌توان ساختار و شرایط بسیاری از قراردادها را حفظ نمود.

۳.۱.۷ اهداف فیدیک

فیدیک در راستای دستیابی به اهداف خود، نمونه‌های استاندارد قراردادهای مرتبط با انواع پیمان‌ها، فعالیت‌های مشاوره، نمایندگی و فعالیت‌های مبتنی بر سرمایه‌گذاری مشترک را منتشر می‌نماید. همچنین فیدیک به صورت سالانه کنفرانس جهانی مهندسان مشاور فیدیک را برگزار می‌کند. هدف اصلی فیدیک به عنوان یک فدراسیون بین‌المللی، حمایت از حقوق تشکل‌های حرفه‌ای صنعت مهندسی مشاور در دنیا است.

عمده شهرت و اعتبار فیدیک به واسطه فعالیت در زمینه تبیین و تعریف قراردادهای صنعت ساخت و ساز در سطح بین‌الملل می‌باشد. عمده فعالیت‌های فیدیک را موضوعات فرهنگی، آموزشی (خدمات مدیریت شرکت‌های مهندسی)، تهیه قراردادهای، آئین‌نامه‌های مربوط به خدمات مهندسی و همچنین توجه به مسائل و مسئولیت اجتماعی نظیر شرافت حرفه‌ای، حفاظت از محیط‌زیست، مصرف بهینه انرژی و ... که منتج به طراحی و توسعه پایدار می‌گردد، تشکیل می‌دهد.

فیدیک همچنین طی سال‌های اخیر جهت آموزش جوانان اعضای فیدیک و آشنایی آنان با مسئولیت‌های اجتماعی جهانی شدن توسعه پایدار و هماهنگی و ارتقای سطح اطلاعات و ارتباطات فنی و حرفه‌ای، فعالیت‌های قابل توجهی را در سطح جهانی برنامه‌ریزی می‌کند.

۴.۱.۷ ویژگی‌های فیدیک

قراردادهای فیدیک چندین سال است که به عنوان استاندارد بین‌المللی در حوزه صنعت و احداث مورد استفاده در پروژه‌ها می‌باشند. این قراردادها به طور وسیعی در نظامات حقوقی در گونه‌های متعدد پروژه‌ها شناخته شده و مورد استفاده می‌باشند. دلیل موفقیت این نمونه قراردادها به عنوان استاندارد در رویکرد صحیح آنها به مقولات ریسک، مسئولیت طرفین قرارداد و مدیریت ریسک می‌باشد.

اصل بنیادین در قراردادهای فیدیک، بهره‌گیری از موارد تجربه‌شده در هزاران پروژه عمرانی و صنعتی سراسر جهان است.

ویژگی‌های مهم دیگر قراردادهای فیدیک شامل تعادل در وظایف و تعهدات طرفین و تعادل در ریسک می‌باشد. همچنین از آنجایی که این قراردادها به صورت گسترده در سراسر جهان برای پروژه‌های صنعتی بکار گرفته می‌شود، بانک جهانی و بانک‌های توسعه نهادهای مالی جهت دادن اعتبار و وام استفاده از چنین قراردادهایی را لازم می‌دانند.

قراردادهای فیدیک در مراکز مهم داوری و دادگاه‌ها کاملاً شناخته شده است و فرایند رسیدگی به دعاوی را تسهیل می‌کند. ویژگی مهم دیگر این است که شفاف بودن متون، به کارگیری واژگان حقوقی و فنی که در تمام قراردادهای مدل فیدیک تکرار شده است استفاده از آنها را آسان می‌سازد.

۵.۱.۷ فیدیک در ایران

انجمن مهندسان مشاور، یکی از دو ارگان پایه‌گذار جامعه مهندسان مشاور ایران، اولین انجمن حرفه‌ای از ایران بود که در سال ۱۳۵۲ به عضویت فیدیک درآمد. به دنبال این عضویت و در سال ۱۳۵۴ برای نخستین بار مجمع عمومی فیدیک در یک کشور غیراروپایی و در ایران برگزار شد. در سال ۱۳۷۴ با توجه به اینکه فعالیت‌های انجمن‌های مهندسان مشاور در جامعه متمرکز شده بود، جامعه مهندسان مشاور ایران جانشین این انجمن شد و رسماً تنها نماینده فیدیک در ایران شد.

۶.۱.۷ ارتباط قراردادهای فیدیک با قراردادهای پیمانکاری در ایران

قراردادهای پیمانکاری، قراردادهایی است که اجرای تعهدات آن به نحو مستمر مطلوب طرفین می‌باشد و همین ویژگی است که سبب می‌شود تا طرفین در برخورد با پاره‌ای از مسائل نظیر تغییر در شرایط و اوضاع و احوال قراردادی یا تغییر قیمت مصالح، ماشین‌آلات و نیروی انسانی که منجر به برهم خوردن توازن و تعادل مالی قرارداد و سخت و دشوار نمودن اتمام پروژه یا انجام عملیات پیمانکاری می‌گردد، برای تضمین اجرای منصفانه و عادلانه تعهدات اقدام به تدوین شیوه‌هایی نمایند. در حقوق ایران، شرایط عمومی پیمان مبنای تنظیم قراردادهای پیمانکاری قرار گرفته است که نمونه خارجی آن، قرارداد فیدیک است. در قراردادهای نمونه فیدیک با توجه به این که سازمان فیدیک یک سازمان خصوصی است و به‌طور کلی در شرایط اختصاصی پیمان، طرفین می‌توانند مفاد شرایط عمومی را تغییر، اصلاح و یا حذف کنند، اصل آزادی قراردادی به شرط رعایت اصل اجرای با حسن نیت در قرارداد پیمانکاری پذیرفته شده است و طرفین می‌توانند با توافق در شرایط اختصاصی پیمان، در مورد هر یک از انواع تغییر تراضی کنند.

۷.۱.۷ کاربرد رنگ‌های مختلف کتاب‌های فیدیک

انتخاب روش انجام پروژه یکی از تصمیم‌گیری‌های استراتژیک پروژه است که در پایان مرحله مطالعات توجیهی و هم‌زمان یا پس از تصمیم‌گیری در مورد روش تأمین مالی پروژه صورت می‌گیرد. طبق آمار مؤسسه طرح و ساخت آمریکا (DBIA) نسبت پروژه‌های طرح و ساخت در سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۰ از ۵ درصد به ۳۵ درصد رسیده است. طبق برآوردهای انجام شده، با انتخاب روش مناسب برای انجام پروژه، می‌توان هزینه‌های پروژه را به طور متوسط ۵ درصد و مدت اجرای آن را به میزان قابل توجه‌ای (در بعضی موارد تا حدود ۳۳ درصد) کاهش داد. در این بخش به معرفی کتاب‌های این مؤسسه پرداخته شده است.

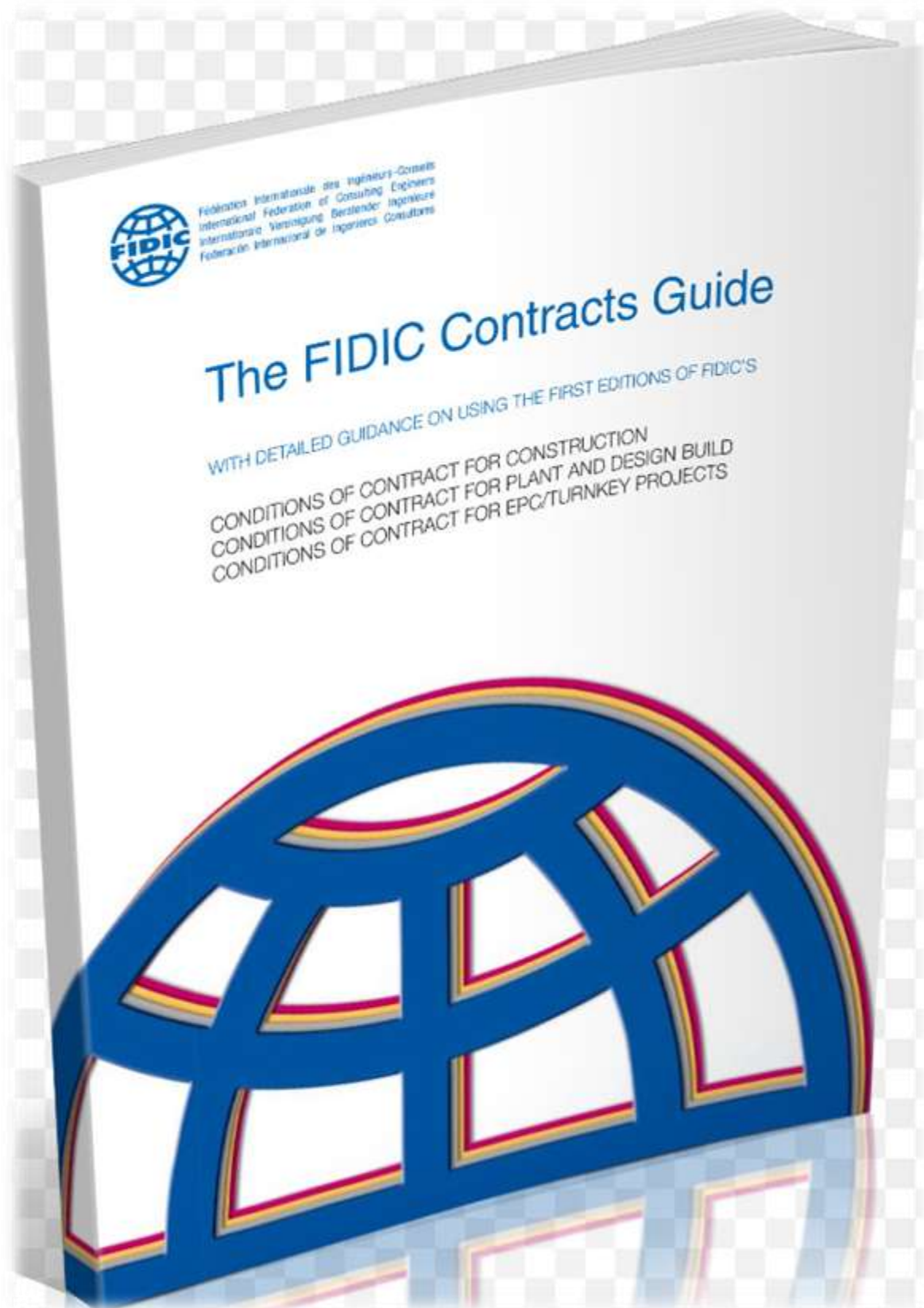

شکل ۳۴ (انواع کتاب‌های فیدیک)

۱- کتاب فیدیک - Contracts Guide - FIDIC

در این راهنما، مطالبی پیرامون شرایط پیمان ساخت و اجراء شرایط پیمان طرح و اجراء و شرایط پیمان EPC (کلید در دست) آورده شده است.

شکل ۳۶ (کتاب راهنمای قراردادهای فیدیک)

۲- کتاب قرمز فیدیک FIDIC - Red Book

شرایط پیمان ساخت و اجرا (سه عاملی)، برای ساخت و اجرای کارهایی توصیه می شود که توسط کارفرما یا نماینده وی، یعنی مهندس مشاور، طراحی انجام شده است. در این قراردادها پیمانکار طرح را مطابق پیمان اجرا می کند.

شکل ۳۷ (کتاب قرمز فیدیک)

۳- کتاب زرد فیدیک FIDIC - Yellow Book

شرایط پیمان طرح و اجراء در این نوع پیمان، پیمانکار طبق خواسته‌های کارفرما پروژه را طراحی و اجرا می‌کند.

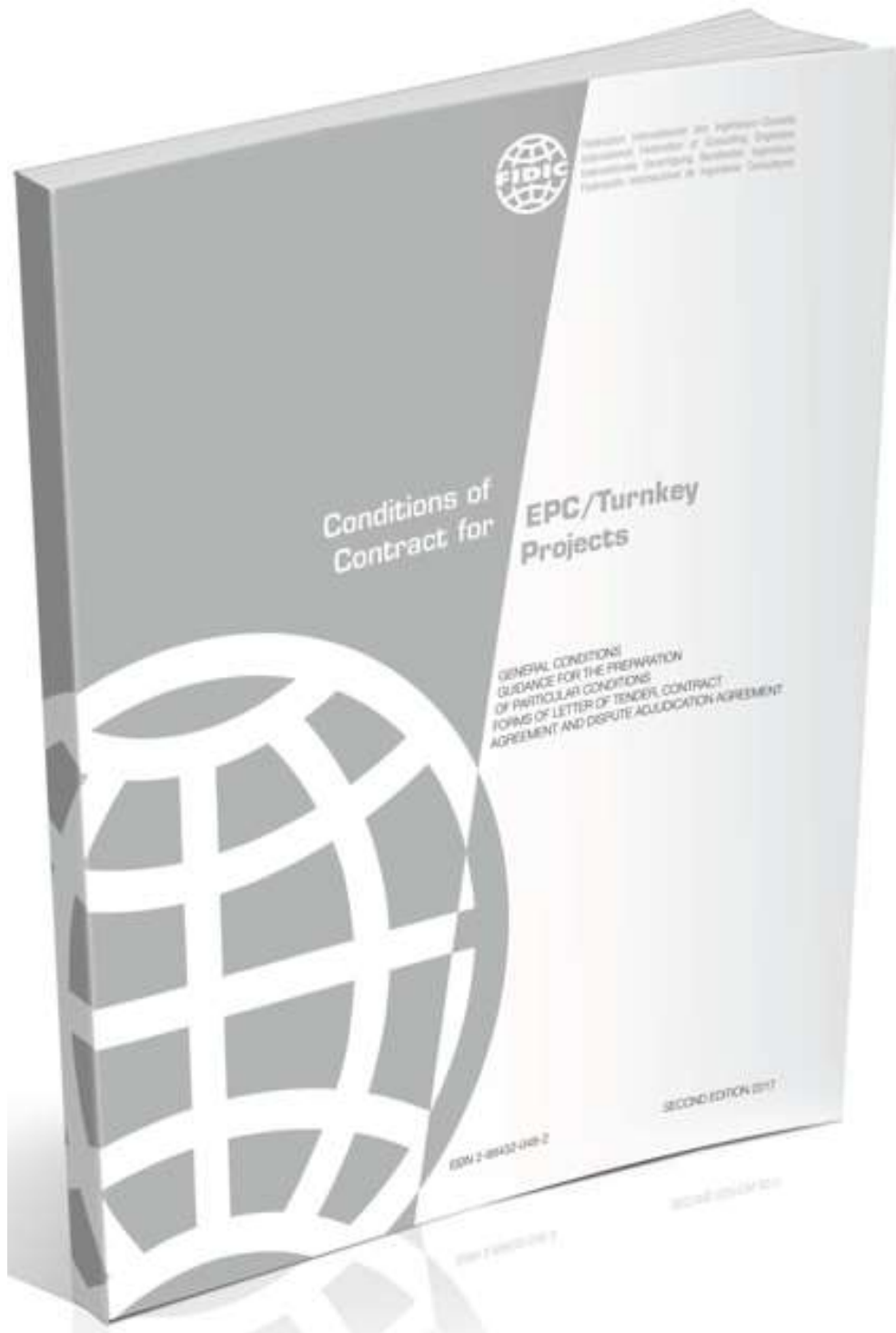

شکل ۳۸ (کتاب زرد فیدیک)

۴- کتاب نقره‌ای فیدیک FIDIC - Silver Book

شرایط پیمان EPC (کلید در دست)، این پیمان در پروژه‌هایی بکار می‌رود که قطعیت بالایی در زمینه مدت و قیمت نهایی پروژه مدنظر باشد. پیمانکار در این پیمان مسئولیت کامل طراحی و اجرای پروژه را برعهده دارد.

شکل ۳۹ (کتاب نقره‌ای فیدیک)

۵- کتاب سفید فیدیک - FIDIC - White Book

نمونه موافقتنامه خدمات کارفرما/مشاور، این کتاب نمونه‌ای از فرم قراردادهای خدمات فنی و مهندسی فیدیک است و جهت ارائه خدمات سه‌عاملی (کارفرما، مهندس مشاور و پیمانکار) به کار گرفته می‌شود و در اغلب مشارکتهای مالی بانک جهانی در سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی زیرساخت‌های اقتصادی، نظیر جاده‌ها، راه‌آهن، فرودگاه‌ها، سدسازی و پروژه‌های نفتی و صنعتی کاربرد دارد.

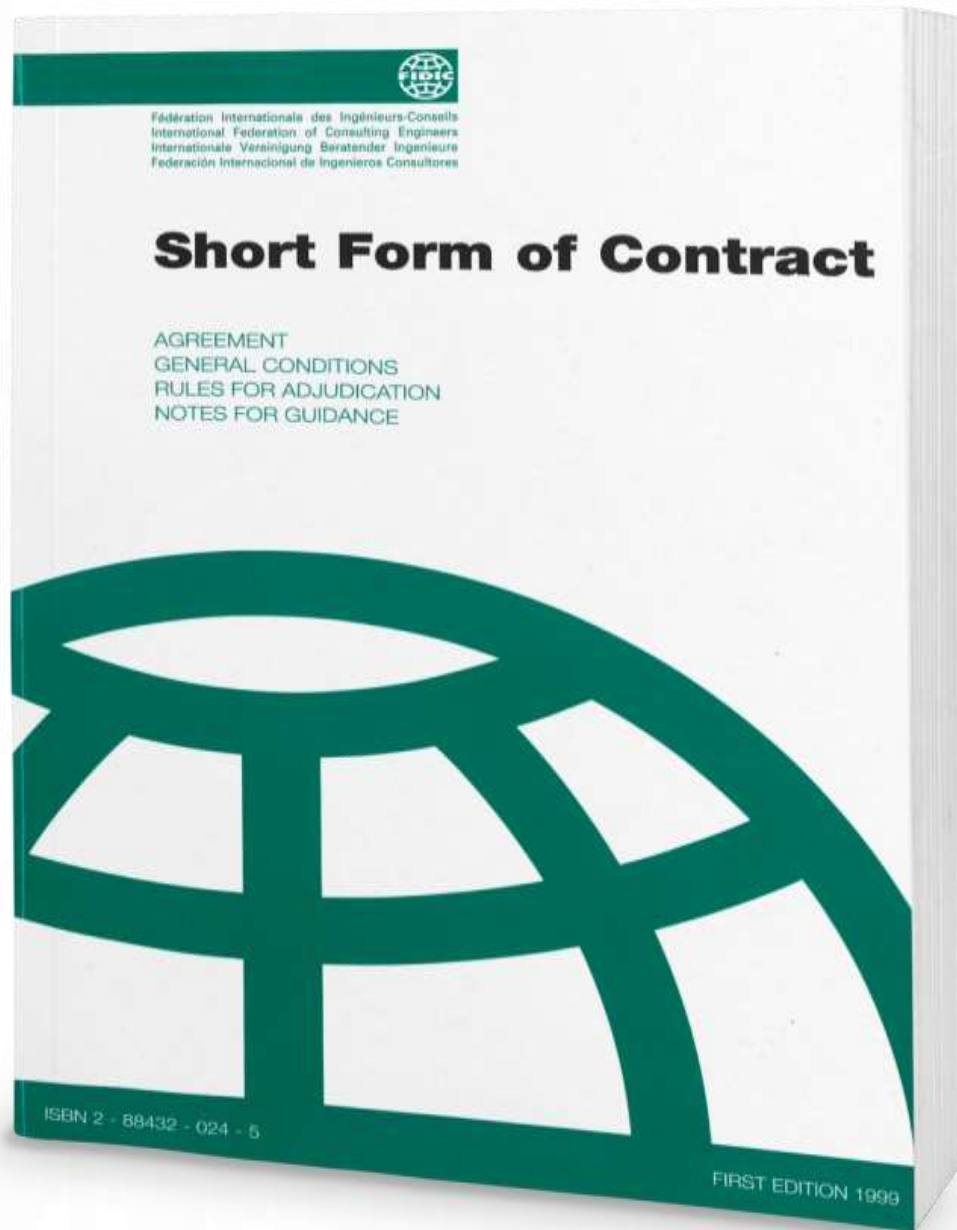

شکل ۴۰ (کتاب سفید فیدیک)

۶- کتاب سبز فیدیک، FIDIC – Green Book

فرم کوتاه قرارداد، جهت ارائه خدمات انواع امور مهندسی و ساختمانی با ارزش سرمایه‌ای نسبتاً کم توصیه می‌شود. این شرایط برای کارهای نسبتاً ساده یا تکراری و کوتاه‌مدت، مناسب ارزیابی می‌شود.

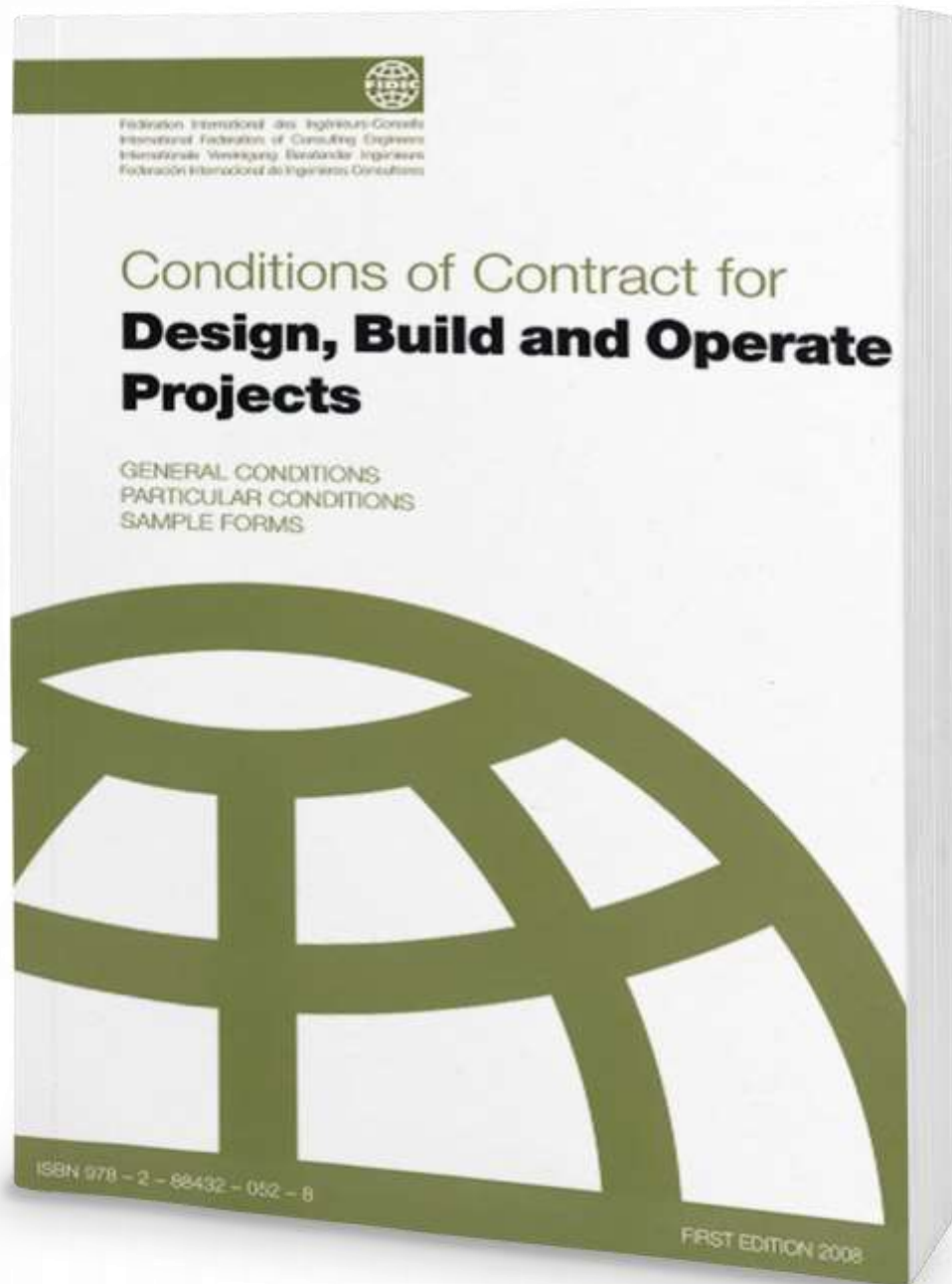

شکل ۴۱ (کتاب سبز فیدیک)

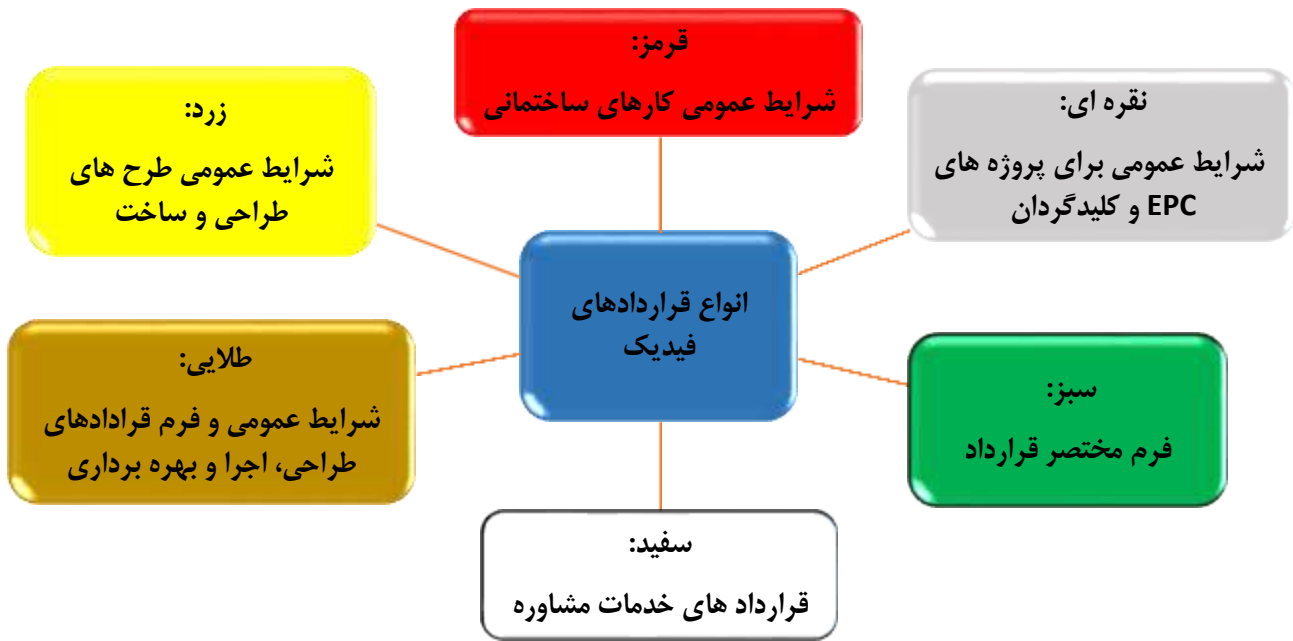

۷- کتاب طلایی فیدیک، FIDIC – Gold Book

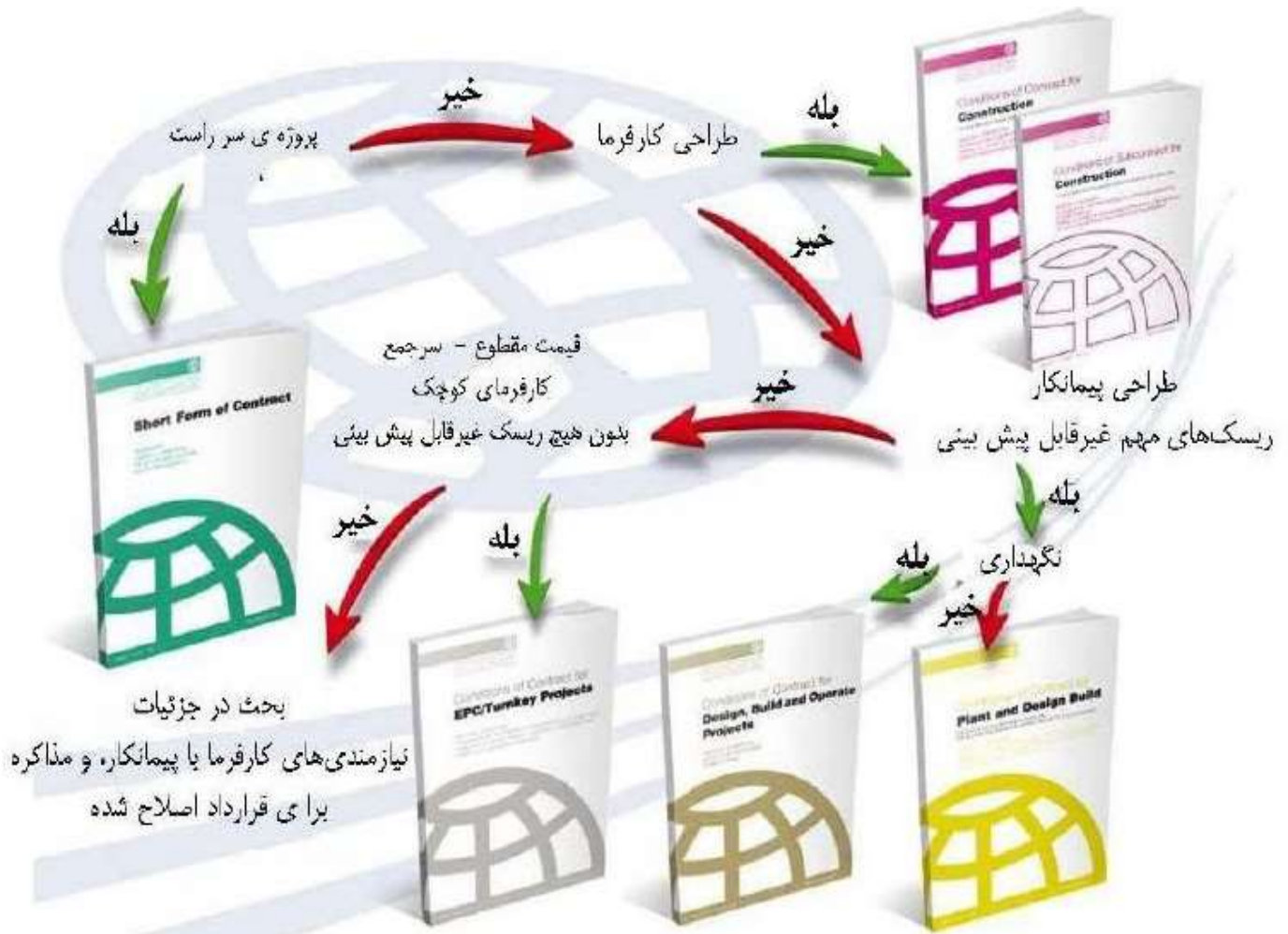
در کتاب طلایی فیدیک که تحت عنوان طراحی، اجرا و بهره‌برداری پروژه‌ها ارائه شده است، مطالبی در مورد شرایط عمومی طرح و اجرا، شرایط ویژه در این پروژه‌ها و نمونه فرم‌هایی نیز ارائه شده است.

شکل ۴۲ (کتاب طلایی فیدیک)

شکل ۴۳ (انواع کتاب های فیدیک و کاربردهای آنها)

شکل ۴۴ (راهنمای انتخاب کتاب فیدیک متناسب با پروژه)

۸ مقایسه کلی شرایط عمومی ایران و فیدیک

باتوجه به اینکه قرار است شرایط عمومی پیمان ایران را که از لحاظ ماهیتی با کتاب قرمز فیدیک وجه اشتراک دارد مورد مقایسه قرار دهیم با بیان تفاوت‌های اصلی و مهم این دو به مزایا و معایب هر یک نسبت به دیگری در هر موضوع خواهیم پرداخت.

شرایط پیمان در ایران شامل شرایط عمومی پیمان و شرایط خصوصی پیمان می‌باشد. شرایط عمومی آن دارای ۵ فصل و ۵۴ ماده است و شرایط خصوصی پیمان در مورد تکمیل و تشریح بیشتر تعدادی از ماده‌های فوق می‌باشد و در حالت کلی از چهارچوب مشخصی برخوردار است.

شرایط پیمان فیدیک هم از ۲ قسمت شرایط عمومی و خصوصی تشکیل شده است. شرایط عمومی پیمان آن دارای ۲۶ بخش می‌باشد و حدود ۷۳ ماده می‌باشد و شرایط خصوصی آن تکمیل‌کننده ۳۵ ماده از شرایط عمومی پیمان می‌باشد.

فصل‌های شرایط عمومی پیمان ایران تا حدودی بر اساس اختیارات و وظایف کارفرما و پیمانکار تنظیم شده ولی شرایط پیمان فیدیک بیشتر بر اساس موضوع تنظیم شده است.

تعداد ماده‌های شرایط عمومی و خصوصی پیمان فیدیک خیلی بیشتر از شرایط عمومی کشور ما می‌باشد و این خود نشان‌دهنده این موضوع است که فیدیک موارد مختلف را به صورت مفصل و در قالب ماده‌های مجزا شرح و توضیح داده است. از طرف دیگر فیدیک بیشتر به صورت بین‌المللی نوشته است و دربرگیرنده حالت‌های مختلف پیمان‌ها از لحاظ زبان‌های پیمان، مقررات در پیمان و ... می‌باشد ولی شرایط پیمان کشور ما تنها برای ایران نوشته شده است.

شکل ۴۵

۱.۸ مقایسه تعاریف و کلیات شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک

فصل اول شرایط عمومی پیمان ایران شامل ۱۵ ماده می باشد که در این فصل به تعاریفی نظیر پیمان، موافقت نامه، مهندس کارگاه و ... می پردازد و در شرایط عمومی پیمان فیدیک نیز در فصل اول به تعاریف پیمانکار، کارفرما و ... می پردازد که همانند شرایط عمومی پیمان ایران می باشد ولی چندین تعریف نیز علاوه بر تعاریفی که در شرایط عمومی پیمان ایران وجود دارد آورده شده است. از جمله نامه پذیرش، ... می توان اشاره کرد. با مقایسه ای که بین ماده های این فصل از شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک صورت گرفته، عمده مواد و مفاهیم این فصل از هر دو شرایط عمومی مشابه می باشد.

۲.۸ مقایسه تعهدات پیمانکار در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک

اکثر تأییدات و تعهدات پیمانکار در قبال پروژه و پیمان در قالب فصل دوم شرایط پیمان در ایران مطرح شده است و این تأییدات و تعهدات در فیدیک در بخش های مختلف بیان شده است. بعد از مطالعه بین ماده های این فصل از شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک مشاهده می شود که بعضی از ماده ها کاملاً مشابه یکدیگر می باشند و بعضی دیگر از ماده ها با بعضی از ماده ها و بندهای شرایط عمومی پیمان فیدیک مشابه است و در بعضی از ماده ها فیدیک دارای بندها و تبصره هایی بیشتری می باشد. این فصل از شرایط عمومی پیمان ایران شامل ۱۱ ماده می باشد که از ماده ها ۲۶ تا ۲۷ را شامل می شود. با مقایسه ای که صورت گرفته مشاهده می شود که از ۱۱ ماده شرایط عمومی پیمان ایران تنها یک مورد در فیدیک مطلبی عنوان نشده است و فیدیک علاوه بر پوشش دادن شرایط عمومی پیمان ایران بسیاری از مطالب را نیز به صورت کامل تر و جامع تر بیان کرده است. با مقایسه ای که بین مفهوم این بندها نیز صورت گرفت بعضی تفاوتها آشکار شده است که می توان به موارد زیر اشاره کرد:

در فیدیک اطلاعات پایه ای نظیر وضعیت آب شناسی و شرایط آب زیرزمینی توسط کارفرما تهیه و در اختیار پیمانکار قرار می گیرد ولی در شرایط پیمان ایران اشاره به این موضوع نشده است.

موارد تأمین نیروی انسانی، مسکن کارکنان و تأمین مایحتاج آنها به صورت کامل در فیدیک شرح داده شده است ولی در شرایط پیمان ایران به صورت کلی بیان شده است.

در فیدیک تجهیز کارگاه جزء کار در نظر گرفته شده و آیتمی مستقل از کار حساب نمی شود. در ایران خیلی وقتها مدّت زیادی از تجهیز کارگاه می گذرد ولی به علل مختلفی کار شروع نمی شود. در این زمینه به موارد اختلاف زیادی می توان اشاره کرد.

در جدول صفحه بعد یک جمع بندی از مقایسه ای که صورت گرفته، آمده است.

پیمان ایران	پیمان فیدیک
ماده ۱۶ تأییدات پیمانکار	ماده‌های مشابه در فیدیک از قبیل بازرسی از کارگاه، کفایت پیشنهاد مناقصه و ... که بندهای مختلف این ماده از شرایط عمومی پیمان ایران را پوشش می‌دهد.
ماده ۱۷ کارکنان	حدود ۱۳ بند از ماده‌های ۱۶، ۱۹، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶ این ماده از شرایط عمومی پیمان ایران را پوشش می‌دهد و در حدود ۱۰ بند از ماده‌های گوناگون نیز به مواردی که در شرایط عمومی ایران دیده شده را توضیح داده‌اند که می‌توان به بندهای نظیر بهداشت و ایمنی کارکنان، نقض مردگان و ... اشاره کرد.
ماده ۱۸ مسئولیت حسن اجرای کارها	بندهایی از ماده‌های ۸، ۱۳، ۱۴ شرایط عمومی پیمان ایران را پوشش می‌دهد و بندهای دیگری که نیز می‌توان گفت به این ماده از شرایط عمومی ایران مرتبط است، تسلط نماینده پیمانکار به زبان، استخدام مترجم، و ... اشاره دارد.
ماده ۱۹ کنترل نقاط نشانه، پیاده کردن نقشه‌ها و اندازه‌گیری‌ها	ماده‌هایی در فیدیک از قبیل پیاده کردن نقشه‌ها، بررسی کار پیش از پوشانده شدن آن و مقادیر، روش اندازه‌گیری، کاملاً مشابه شرایط عمومی پیمان ایران است.
ماده ۲۰ تجهیز کارگاه، تدارک مصالح و تجهیزات و ماشین‌آلات	در فیدیک علاوه بر پوشش دادن تمام موارد ایران، به صورت بسیار مفصل‌تر موارد دیگری نظیر ترخیص کالاها، صدور تجهیزات پیمانکار را نیز بیان کرده است.
ماده ۲۱ حفاظت از کار و شخص ثالث، بیمه کار و مراقبت‌های لازم	در فیدیک مبحث بیمه‌ها بسیار مفصل‌تر بیان گردیده و موارد بیشتری از قبیل جلوگیری از وارد آوردن خسارت به معابر، حوادث یا صدمت وارد به کارگران را آورده است. بندهای زیادی در این قسمت وجود دارد که متناسب با این ماده از شرایط عمومی ایران می‌باشد که در شرایط عمومی پیمان ایران مطلبی دیده نشده است.
ماده ۲۲ ترتیب گردش مدارک و ابلاغ کارها	در این مورد نیز فیدیک علاوه بر پوشش دادن شرایط عمومی پیمان ایران ملاحظات دیگری از قبیل عدم تحویل نقشه‌ها به وسیله پیمانکار، مسئولیتی که با تصویب ساقط نمی‌شود را بیان کرده است.
ماده ۲۳ حفاظت از تأسیسات زیربنایی	در این مورد در فیدیک مطلبی آورده نشده است.
ماده ۲۴ واگذاری پیمان به پیمانکار جزء	در این مورد فیدیک نیز علاوه بر پوشش دادن موارد پیمان ایران به طور کامل و مشابه در موارد دیگری از قبیل اعتراض به پیمانکاران دست‌دوم منتخب و پرداخت به پیمانکاران دست‌دوم را نیز دارد.
ماده ۲۵ اجرای کار در شب	ماده‌ها مرتبط با این ماده از شرایط عمومی پیمان فیدیک ماده‌های ۴۵ و ۴۶ می‌باشند که کاملاً مشابه شرایط عمومی پیمان ایران است و به یک مورد که کارفرما هزینه‌های نظارتی اضافی که کارفرما کاردرشب متحمل شده و پیمانکار باید پردازد بیان می‌کند که در شرایط عمومی پیمان ما وجود ندارد.
ماده ۲۶ آثار تاریخی و اشیاء	ماده ۲۷ شرایط عمومی پیمان فیدیک دقیقاً همین مطلب را عنوان می‌کند.
ماده ۲۷ اقامتگاه قانونی	ماده ۶۸ پیمان فیدیک (تغییر نشانی) دقیقاً همین مطلب را عنوان می‌کند.

جدول ۲ (مقایسه تعهدات پیمانکار در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک)

۳.۸ مقایسه تعهدات کارفرما در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک

فصل سوم شرایط عمومی پیمان شامل ۶ ماده می باشد (از ماده ۲۸ تا ۳۳) که به بررسی اختیارات و تعهدات کارفرما پرداخته است.

پیمان ایران	پیمان فیدیک
ماده ۲۸ تحویل کارگاه	ماده هایی نظیر مالکیت و دسترسی به کارگاه، نقص در تصاحب در شرایط پیمان فیدیک بیان شده است. در این فصل از پیمان فیدیک بعضی از بندهای شرایط پیمان ایران مطلبی وجود ندارد که می توان به مواردی که میزان مبلغ مربوط به تأخیر در تحویل را محاسبه می کند اشاره کرد.
ماده ۲۹ تغییر مقادیر کار، قیمت های جدید، تعدیل نرخ پیمان	بندهای ماده ۵۱ در مورد تغییرات به صورت مفصل تغییرات را بیان کرده است و همچنین در ماده ۵۲ فیدیک در مورد ارزیابی تغییرات و اختیارات مهندس ناظر (مشاور) در تغییرات را بیان کرده است و مبحثی نیز در مورد تغییرات بیش از ۱۵ درصد وجود دارد که در شرایط عمومی پیمان ایران مطلبی در این مورد ندارد.
ماده ۳۰ تغییر مدت پیمان	این قسمت نیز بعضی از بندهای ماده های ۵۱ و ۵۲ را شامل می باشد. در فیدیک مطلبی که وجود دارد این است که باتوجه به اینکه مشاوران آن را نوشته اند، در اکثر تغییرات مشاور و ناظر نقش اساسی و تعیین کننده دارند.
ماده ۳۱ مدیریت اجرا	این جز یکی از تعاریف می باشد
ماده ۳۲ نظارت بر اجرای کار و ماده ۳۳ مهندس ناظر	در فیدیک در بندهای زیادی از ماده های مختلف به بیان اختیارات و وظایف مهندس ناظر پرداخته است و مشاهده می شود اختیارات مهندس ناظر بسیار بیشتر از شرایط پیمان ایران می باشد و در اکثر موارد آخرین تصمیم گیری برعهده مهندس ناظر می باشد.

جدول ۳ (مقایسه تعهدات کارفرما در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک)

با مقایسه دقیق تری که بین مفاد این ماده ها صورت گرفته مشاهده می شود که در ایران در کل نسبت به فیدیک اختیارات کارفرما بیشتر است و در مواردی نظیر ماده ۲۸ که کارفرما می تواند پیمان را فسخ و یا تعلیق کند تصمیم گیری در این گونه موارد برعهده مهندس ناظر می باشد و در ماده های ۲۹ و ۳۰ که تغییرات را بیان کرده است حداکثر میزان تغییرات در آن ۲۵ می باشد در صورتی که تغییرات بیش از مقدار شود کارفرما می تواند مستقیماً پیمان را فسخ کند ولی در فیدیک برای تغییرات بیش از ۱۵ درصد بندی وجود دارد که این گونه موارد باید چه اقدامی صورت گیرد که در نهایت در این گونه موارد تصمیم نهایی را ناظر اتخاذ می کند.

۴.۸ مقایسه تضامین و پرداختها در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک

فصل چهارم از شرایط عمومی پیمان ایران که در مورد تضمینها، پرداخت و تحویل کار ماده‌هایی را مورد بررسی قرار داده با بعضی از ماده‌های شرایط عمومی پیمان فیدیک مشترک است که در جدول ۴ خلاصه شده است.

پیمان ایران	پیمان فیدیک
ماده ۳۴ تضمین انجام تعهدات	ماده‌های ۶۰ و ۴۹ فیدیک در مورد تضمینها می‌باشد و به بررسی تضمین می‌پردازد. در پیمان فیدیک برخلاف ایران که مبلغ تضمین ۵٪ مبلغ اولیه پیمان است، مقدار آن را مهندس ناظر (مشاور) مشخص می‌کند.
ماده ۳۵ تضمین حسن انجام کار	فیدیک در بندهایی از ماده ۱۰ به بررسی تضمین حسن انجام کار پرداخته است که تفاوتی که بین ایران و فیدیک در این مورد وجود دارد این است که در ایران این تضمین از پرداختهایی است که کارفرما به پیمانکار می‌پردازد کسر می‌گردد (۱۰ درصد در هر پرداخت) ولی در فیدیک پیمانکار باید این ضمانت‌نامه را ۲۸ روز بعد از دریافت نامه پذیرش پیمان به کارفرما بدهد و مبلغ آن در ضمیمه مناقصه ذکر شده است.
ماده ۳۶ پیش پرداخت	در این مورد مبحثی در شرایط پیمان فیدیک ذکر نگردیده است و این نشان‌دهنده این است که در فیدیک پیمانکار باید بنیه مالی قوی برای شروع کار داشته باشد.
ماده ۳۷ پرداختها	در فیدیک در ماده ۶۰ به طور کامل در مورد پرداختها و نحوه پرداختهای ماهیانه در فیدیک تقریباً همانند ایران است ولی تفاوتی در مدت‌زمانی که طول می‌کشد پول به دست پیمانکار برسد در شرایط ایران و فیدیک وجود دارد، این مدت در شرایط پیمان ایران حداکثر می‌تواند ۲۰ روز باشد در حالی که در فیدیک ۲۸ روز می‌باشد.
ماده ۳۸ پرداختهای ارزی	در فیدیک در مورد ارز خارجی مبحثی به این صورت ندارد ولی در ماده ۷۲ به این مبحث که نوع ارز پرداختی را کارفرما در مناقصه بیان می‌کند و چنانچه پرداخت با بیش از یک نوع ارز صورت گیرد باید بین آنها تناسب صورت گیرد.
ماده ۳۹ تحویل موقت	در مورد این بخش فیدیک بیان کرده است که هنگامی که کل پروژه تکمیل گردید و آزمایش‌های مذکور در قرارداد با رضایت گذرانده شد پیمانکار می‌تواند تقاضای تحویل موقت کند و تقریباً تمامی موارد ذکر شده در شرایط عمومی پیمان ایران در فیدیک ذکر شده است و یک مطلبی اضافی تحت عنوان تحویل بخشها یا قسمت‌های پروژه وجود دارد در صورتی که در شرایط عمومی پیمان فیدیک چنین مطلبی وجود ندارد.
ماده ۴۰ صورت وضعیت قطعی	در فیدیک در بندهایی از ماده ۱۶ این مبحث را مورد بررسی قرار داده که صورت وضعیت قطعی و نحوه رسیدگی به آن در شرایط پیمان ایران و فیدیک تقریباً مشابه است. علاوه بر موارد ذکر شده در شرایط عمومی پیمان ایران فیدیک بندهایی نظیر نحوه پرداخت نهایی، تعهدات کارفرما و تحویل قطعی وجود دارد.
ماده ۴۱ تحویل قطعی	در این مورد در فیدیک مطلبی عنوان نشده است
ماده ۴۲ مسئولیت‌های دوران تضمین	در ایران و فیدیک مشابه است و در هر دو مورد پیمانکار موظف به رفع نواقص است و تفاوت این است که اگر پیمانکار اقدام به رفع نواقص نکند کارفرما این کار را انجام می‌دهد و در ایران کارفرما هزینه رفع نواقص به علاوه ۱۵ درصد را از پیمانکار دریافت می‌کند که در فیدیک چنین است.

جدول ۴ (مقایسه تضامین و پرداختها در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک)

۵.۸. مقایسه فصل پنجم شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک

این فصل از شرایط عمومی پیمان ایران شامل ۱۱ ماده می‌باشد که با بندهایی از شرایط عمومی پیمان فیدیک مشابهت دارد که در جدول زیر آورده شده است.

پیمان ایران	پیمان فیدیک
ماده ۴۳ بروز حوادث قهری	در فیدیک ماده‌ای تحت عنوان ریسک‌های ویژه وجود دارد که علاوه بر پوشش دادن موارد شرایط عمومی پیمان ایران به صورت بسیار مفصل تر است و حالت‌های مختلف را در نظر گرفته است.
ماده ۴۴ ممنوعیت قانونی	در فیدیک مطلبی در این مورد بیان نشده است
ماده ۴۵ حقوق انحصاری ثبت نشده	در این مورد در فیدیک مطلبی بیان نشده است
ماده ۴۶ و ۴۷ موارد فسخ پیمان و اقدامات فسخ پیمان	در پیمان فیدیک در مورد آن‌ها مواردی بیان شده است این علت می‌تواند از آن جا ناشی شود که در فیدیک باتوجه به اینکه تصمیم آخر را مهندس مشاور (ناظر) اتخاذ می‌کند در نهایت راه حلی غیر از فسخ پیمان اتخاذ می‌کند.
ماده ۴۸ خاتمه پیمان	بعضی از بندهای این ماده توسط بندهایی از ماده تعلیق گفته شده ولی در کل این ماده از مواردی است که در فیدیک زیاد به آن پرداخته نشده است.
ماده ۴۹ تعلیق	ماده ۴۰ شرایط عمومی پیمان فیدیک مربوط به تعلیق می‌باشد که علاوه بر ذکر مواردی که در شرایط پیمان ایران وجود دارد، در آن ماده مهندس ناظر دارای اختیارات زیادی می‌باشد.
ماده ۵۰ هزینه تسریع کار، خسارت تأخیر کار	این ماده با بندهای ۴۲ و ۴۳ شرایط عمومی پیمان فیدیک مطابقت دارد با این تفاوت که در فیدیک هزینه تأخیرات با مشورت مهندس ناظر مشخص می‌شود درحالی که در شرایط عمومی پیمان ایران این مبلغ تابعی از هزینه کارهایی که در آن‌ها تأخیر به وجود آمده می‌باشد.
ماده ۵۱ صورت حساب نهایی	این ماده مشابه به بندهایی از ماده ۶۰ می‌باشد و این ماده کاملاً مشابه شرایط عمومی پیمان ایران است و تنها تفاوتی که دارد مدت زمان ۳ ماهه در شرایط عمومی پیمان ایران که صورت حساب نهایی توسط کارفرما تهیه می‌گردد به ۵۶ روز تبدیل شده است.
ماده ۵۲ تسویه حساب	این ماده در شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک کاملاً مشابه است با این تفاوت که در فیدیک زمینه‌های مربوط به بازگرداندن کارگران به وطنشان نیز وجود دارد که در شرایط عمومی پیمان ایران چنین مطلبی وجود ندارد.
ماده ۵۳ حل اختلاف	در ماده ۶۷ فیدیک مسئله حل اختلاف به طور کامل بحث شده است برخلاف شرایط عمومی پیمان ایران که در بعضی از موارد قادر به حل و فصل کامل دعاوی و اختلافات نمی‌باشد در فیدیک یک روند منطقی برای این اختلافات وجود دارد در نهایت اختلاف را به شکلی حل می‌کند که در این بین مهندس ناظر نقش مهمی دارد
ماده ۵۴ قوانین و مقررات حاکم	در شرایط عمومی پیمان ایران قوانین و مقررات حاکم، قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران است درحالی که در فیدیک، قوانین و مقررات ایالتی است که موضوع پیمان در آن اجرا می‌شود.

جدول ۵ (مقایسه فصل پنجم شرایط عمومی پیمان ایران و فیدیک)

۶.۸ درس‌هایی از فیدیک برای اصلاح شرایط عمومی پیمان ایران

شرایط عمومی ایران و فیدیک در بسیاری از ماده‌ها مشابه می‌باشند که این از ماهیت این دو نوع شرایط عمومی پیمان ناشی می‌باشد که هر دو در حقیقت شرایط عمومی پیمان‌های سه‌عاملی را بیان می‌کنند. از دیگر نتایجی که از این مقایسه به دست آمده است این است که شرایط عمومی پیمان‌های ایران در بسیاری از موارد کلیات را بیان کرده است که از جمله این موارد می‌توان به مبحث بیمه‌ها اشاره کرد ولی در شرایط عمومی پیمان فیدیک جزئیات مربوط به آنها به طور مفصل بیان شده است.

در یک قضاوت عادلانه می‌توان گفت هر کدام از این دو شرایط ارجحیت‌هایی به دیگری دارند ولی از دیدگاه کلی استفاده از نکات مثبت فیدیک می‌تواند به ارتقاء شرایط عمومی پیمان‌های ایران کمک کند.

در کل می‌توان برخی یافته‌ها را در خصوص ارتقاء شرایط عمومی پیمان‌های ایران را در موارد زیر طبقه‌بندی کرد:

۱- شمول و جامعیت:

شرایط عمومی پیمان فیدیک که ۷۳ ماده می‌باشد ۴۷ حدوداً ماده ایران را به طور کامل پوشش می‌دهد و در بقیه موارد باقی‌مانده مطلبی عنوان نکرده است که شاید به این دلیل است که در ماده‌ها نباید چنین اتفاقی رخ دهد که یکی از موارد فسخ پیمان می‌باشد. البته لازم به ذکر است که در شرایط عمومی پیمان‌های دیگر فیدیک نظیر EPC و D&B فصل‌های مجزایی برای فسخ قرارداد توسط هر یک از طرفین پیمان وجود دارد ولی در شرایط عمومی پیمان فیدیک مطلبی تحت این عنوان بیان نشده است.

۲- دعاوی:

در فیدیک ماده‌های فراوانی نظیر ادعاها وجود دارد که در شرایط عمومی پیمان ایران مطلبی دیده نشده است و می‌توان گفت که شرایط عمومی پیمان ایران مسائل بیشتر به صورت کلیات گفته شده است و وارد ریز قضایا نشده است در حالی که در فیدیک مسائل به صورت جامع و مفصل بیان شده است.

۳- قصورات کارفرما:

برخلاف پیمان فیدیک، شرایط عمومی پیمان ایران به این موضوع توجهی نکرده است

۴- تسهیم ریسک‌ها:

همان‌طور که در مقدمه فیدیک آمده است به‌خاطر رعایت اصول مشارکت تعادل در ریسک‌پذیری بین کارفرما و پیمانکار مورد توجه قرار گرفته است. اصول مشارکت در ریسک‌پذیری برای دو طرف مفید بوده، برای کارفرما که قراردادی با مبلغ کمتری امضاء می‌کند و هزینه‌هایش تنها زمانی افزایش پیدا می‌کند که ریسک‌های غیر متعارفی بروز نماید و برای پیمانکار که از برآورد و در نظر گرفتن هزینه این‌گونه ریسک‌ها که چندان آسان هم نیست احتراز می‌کند.

۵- توجه ویژه به بحث ایمنی:

در شرایط عمومی فیدیک توجه ویژه‌ای به دستورالعمل‌های ایمنی، آسایش عمومی و حفاظت از محیط‌زیست شده است.

آموزش: در شرایط عمومی فیدیک ماده یا تبصره‌ای تحت عنوان آموزش پیش‌بینی شده است. طبق این شرایط عمومی پیمانکار به کارکنان کارفرما در زمینه بهره‌برداری و نگهداری کارها، به میزانی که در قرارداد مشخص شده آموزش خواهد داد.

۹ منابع

۱. وبسایت سازمان برنامه و بودجه کشور
۲. وبسایت وزارت راه و شهرسازی جمهوری اسلامی ایران
۳. fidic.org
۴. کتاب اصول، مقررات و روش‌های مدیریت پیمان طرح‌های عمرانی تألیف مهدی روان‌شاد نیا

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای شرکت مهندسی سبز سازه محفوظ می‌باشد و هرگونه کپی برداری، تقلید یا بازنشر غیرقانونی بوده و تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

۵ مهارت لازم برای کار در پروژه‌های اجرایی

متره و برآورد ابنیه | صورت وضعیت نویسی | تعدیل فهرست بها | تکلا استراکچرز | اتوکد و نقشه‌های فاز ۲

یکی از مهمترین سوالات استخدام بسیاری از شرکت های پیمانکاری و مهندسين مشاور چه برای پست های فنی و چه برای پست های نظارتی و اجرایی، اصول و روش ها و کاربردهای متره هست. به نظر شما چرا؟

آیا می خواهید تجربیات یک فرد با سابقه را که اجرای پروژه‌های عظیم و قابل توجهی بر عهده او بوده در اختیار داشته باشید؟ پروژه هایی نظیر متروی تهران، برجهای مسکونی و تجاری، تونل و انبوه سازی مسکن ...

در کنار اصول صورت وضعیت نویسی براساس فهرست بها و مبانی حقوقی آن، چقدر با مفهوم تعدیل آحاد بهای پیمان و نحوه محاسبه و اعمال آن آشنایی دارید؟

برای درک سه بعدی سازه های فولادی تا بحال قدمی برداشتید؟ علاقه دارید آموزشی ببینید که مدرس آن با فیلمبرداری از محیط کارخانه تولید اجزاء سازه فولادی، دید شما را نسبت به یک سازه فولادی بالا ببرد؟

آیا به دنبال یادگیری نرم افزار اتوکد به صورت کاملا کاربردی هستید؟ میدانید در صورت عدم هماهنگی جزئیات اجرایی سازه شما با ضوابط معماری و شهرسازی، احتمال برگشت نقشه سازه شما وجود دارد؟

برای کسب اطلاعات درباره این ۵ دوره تخصصی روی لینک زیر کلیک کرده یا با شماره زیر تماس بگیرید:

sbz.one/5sk

۰۵۶۳۲۰۴۴۰۳۹

